

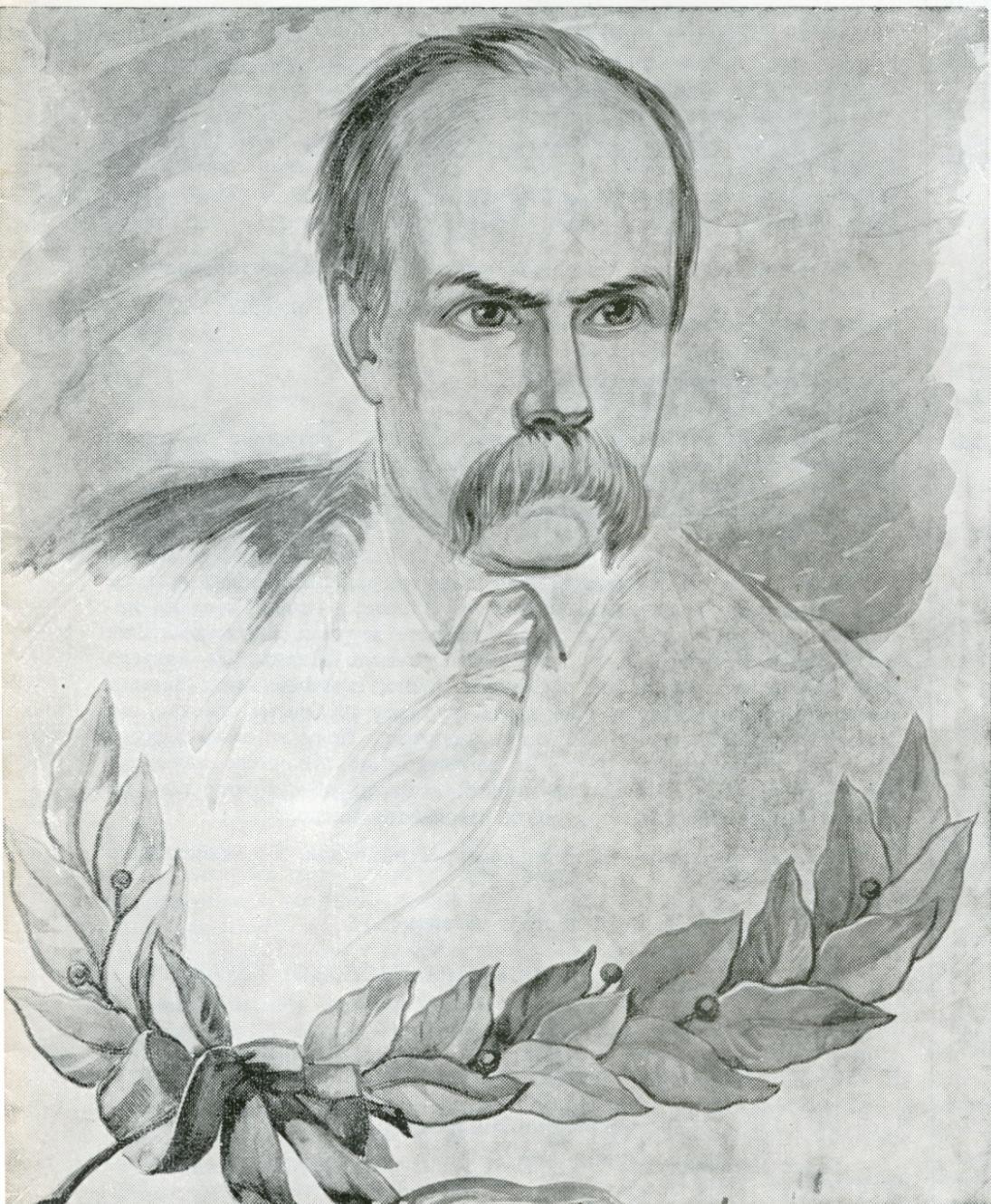
Молода Україна

журнал українського демократичного молоді

РІК ВИДАННЯ XIII

БЕРЕЗЕНЬ — 1963 — MARCH

Ч. 102

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ:

M. Оверкович: У Великі Дні	1
П. Степ: Христос Воскрес	1
Л. Полтава: Великдень України	1
В. Чапленко: Любов лікаря Береста	2
M. Вінграновський: Мор- ським рибалкам	4
Прот. М. Овчаренко: Засо- би пізнання матеріального світу та непевність наших знаннів	5
С. Голубенко: Герцен, Шев- ченко і Марко Вовчок....	8
I. Тиверець: Не в своїх са- нях...	10
B. Остапенко: Значення вій- ськової служби для моло- дої людини	12
Ю. Шкрумеляк: Кобзарів портрет	12
M. Вірний: Виставка до со- тих роковин польського повстання	14
B. Олійник: **	14
L. Ромен: На смерть Ми- хайла Ореста	15
O. Марунич: Художникам..	15
C. Шпилька: На місяць і на- зад!	16
З життя ОДУМ-у, Листи до Редакції, Вісті з України, Місцева хроніка, тощо.	

МОЛОДА УКРАЇНА

видавє

Центральний Комітет
Об'єднання Демократичної
Української Молоді

Голова ЦК — Є. ФЕДОРЕНКО

Редакція Колегія.

Адміністратор — В. ПАВЛЮК

Умови передплати в Канаді:

На півроку \$2.00, на один рік
\$3.50. В США і інших країнах
— \$4.00 річно.

Ціна окремого числа 35 центів.

MOLODA UKRAINA

(Young Ukraine).

A Ukrainian Monthly Magazine.
Published by the Central Committee
of the Ukrainian Democratic Youth Association.

President: E. FEDORENKO

Subscription in Canada for 6 months \$2.00, one year \$3.50.
Single issue 35 ¢.

MOLODA UKRAINA,
Postal Station "E", Box 8
Toronto, Ont., Canada

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mr. S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

В Аргентині:

"Rada"
Av. J. M. Campos 556,
San Andres, F. C. Mitre
(Bs. As.), Argentina.

В Англії:

Mr. A. Bondarenko,
78 Kensington Park Rd.,
London W. 11. — England.

У Франції:

Mr. N. Grouchetsky,
33, Rue Roque de Fillol,
Puteaux, Seine, — France
K-to: Paris CC 11.087.11

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"

Барабаш М — Чікаго	—	—	—	—	—	\$ 1.00
Гаевська С. — Йонкерс	—	—	—	—	—	1.00
Моргун М. — Мейпелвуд	—	—	—	—	—	1.00
Роговський К. — Монреал	—	—	—	—	—	1.50
Матвієнко Т. — Торонто	—	—	—	—	—	10.00
Кусій І. — Ст. Кетерінс	—	—	—	—	—	0.50
Витвицька Л. — Дітройт	—	—	—	—	—	6.00
Семотюк Я. — Торонто	—	—	—	—	—	3.00
Каплистий М. — Роземонт	—	—	—	—	—	2.00
Голинський Мих. — Торонто	—	—	—	—	—	1.50
Тарасівська Н. — Торонто	—	—	—	—	—	1.50
Бокій А. — Монреал	—	—	—	—	—	1.50
Ліщина З. — Торонто	—	—	—	—	—	1.00
Філімончук А. — Ірвінгтон	—	—	—	—	—	3.50
Свистун Т. — Філадельфія	—	—	—	—	—	2.00
Ганін М. — Філадельфія	—	—	—	—	—	1.00

Щира подяка всім жертводавцям.

Адміністрація та Редакція "МУ".

З КОЛЯДИ НА "МОЛОДУ УКРАЇНУ":

Філія ОДУМ-у в місті Трентон (США)	—	—	—	—	\$ 45.00
Філія ОДУМ-у в місті Сиракуз (США)	—	—	—	—	\$ 50.00

Колядникам, жертводавцям та управам філій сердечно дякуємо.

Адміністрація та Редакція "МУ".

ДО УВАГИ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ:

З останнім 101 числом "Молодої України" розіслано пригадки про закінчення передплати усім тим, у кого передплата вже скінчилася. Просимо не відкладати, а негайно відновити передплату, бо на виготовлення повторних пригадок не маємо часу і нема кому це робити.

Якщо хтось не пригадує, коли Ваша передплата скінчилася чи має скінчитись, то це легко можна перевірити, — подивіться на напілку-адресу на конверті, в якому дістаєте журнал, і там побачите число відразу після Вашого прізвища. Це число означає, до котого саме числа включно у Вас заплачено. Якщо, скажімо, після Вашого прізвища стоїть число 95, а це число журналу 102, то це означає, що Ви заборговані від 95 до 102 числа включно. Коли ж після Вашого прізвища стоїть число 112, то Ви заплатили до 112 числа включно. Числа журналів позначені на першій сторінці обкладинки там, де подано рік видання, місяць, рік та порядкове число.

Просимо не чекати на наші повторні пригадки, а якнайшвидше розрахуйтесь.

Отже, чекаємо на Ваші листи з чеками.

АДМІНІСТРАЦІЯ "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"

На першій сторінці обкладинки:

Тарас Шевченко

Портрет мистця Л. Моложаніна.

Микола ОВЕРКОВИЧ

У ВЕЛИКІ ДНІ

Триптих

I. СТРАСНИЙ ЧЕТВЕР

*"Возрадуйся, Равви." — I підступив Іуда,
I голову покірливо на груди
Учителю з пошаною поклав,
I ніжно обіймав і цілував...*

*Наблизились мучителі і взяли
Безвинного Ісуса і зв'язали...*

*I одповів Христос ученикові:
"Ти символа великого Любові
Заплямив зрадою ганебною, Іудо.
I відтепер ім'я твоє повсюди
I повік сини вселюдські-браття
Огидою покриють і прокляттям"...*

II. СВЯТА П'ЯТНИЦЯ

*Христос лежить в Божественній Труні —
Ридає сонм невтішних Херувимів,
I хор сумних шістькрилих Серафімів
В скорботі лле із слізами пісні...*

*Повились тугою пригнічені поля,
I гори, i ліси. I все живе — в жалобі
I людство все... I при Святому Гробі
Незримо плачуть небо і земля.*

— — — — — — —

*Та нам найбільш приречено тепер
Над втратою всесвітньою ридати:
Bo то у краю нашому роз'яний
Новим гнобителем Христос удруге вмер...*

III. ВЕЛИКДЕНЬ

*Страждав i вмер, i у труні лежав,
I в третій день, як прорекли пророки,
Син Божий смертю Смерть здолав:
Живий побідно з мертвих встав
I сяйвом просвітив гріховний світ широкий.*

— — — — — — —

*Так не умре й народ мій віковий:
Тепер в німому сутінку могили
Тайт він животворні сили,
A прийде час чеканий i доспілій —
I встане Велетень із темряви живий.*

Павло СТЕП

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

*...Iде весна — лихій зими на зміну,
Несе пісень i квітів пишнограй...
Колись весна пробудить Україну,
Наш дорогий, найкращий світу край.*

*Воскресне міць i древня наша слава,
Що ми віки плemo за неї кров,
I Українська Соняшна Держава
У вільнім світі вільна буде знов.*

*I знов пахким пишніти буде цвітом
Заграють дзвони в синяві небес,
I пролунає радісним привітом:
Христос воскрес! Христос воскрес!*

♦♦♦

Леонід ПОЛТАВА

ВЕЛИКДЕНЬ УКРАЇНИ

*Земля проростає. Дарма, що копита
Її перекраяли замість плугів, —
Вона вже підносить палаючі квіти
На світлих долонях лугів.*

*I чується радість в підземних джерелах,
I щастя зростання — у кожнім стеблі,
I дух воскресіння шугає по селах,
По кузнях i штолнях моєї землі.*

*Хай дзвони мовчат. Хай ще руки ворожі
Із дзвонів гармати кують для Москви, —
Ta хто зупинити гарматами зможе
Просте проростання простої трави?*

*Про волю співають невільникам птиці,
Про волю гудуть над полями дроти,
I замість червоних зірок — на каплицях
Спалахують ніччу пророчі хрести!*

*Я чую красу весняного походу,
I бачу у кожнім найменшим стеблі, —
Великдень моого дорогоого народу,
Великдень моєї землі!*

♦♦♦

З НАГОДИ СВІЛИХ ВЕЛИКОДНІХ СВЯТ

УСІМ СПІВРОБІТНИКАМ I ЧИТАЧАМ БАЖАЄМ

ВЕЛИКИХ БЛАГ ЗЕМНИХ З НЕБЕС

I ЗА СТАРИМ, ЗА ПРЕДКІВСЬКИМ ЗВИЧАЄМ,

ВІТАЄМ РАДІСНИМ — ХРИСТОС ВОСКРЕС!

В. ЧАПЛЕНКО

ЛЮБОВ ЛІКАРЯ БЕРЕСТА

Оповідання

Низькооке осіннє сонце прошилило свої бліді пальці-промені крізь майже безлисті вже гілля покрученіх берестків. А ті берестки стояли непорушно в тихому безвітрі серед численних, різного вигляду й розміру, переважно білокам'яних хрестів цвинтаря, що скидався здаля на широке поле, густо всіяне білими печерицями.

Бліді промені-пальці впали на сумне видовище: недалечко від тих берестків когось ховали. Невеличка громадка мовчазних людей отовпила свіжовикопану яму та купу глини, з лискучими слідами від застулу на грудках, — з одного боку біля неї, і відкриту труну, з жовтовосковим гостроносим обличчям мерця в ній — з другого.

Соняшні промені-пальці торкнулися до золотих хрестів та візерунків на ризі пан-отця, а він виводив глухим голосом, хоч і не зовсім зрозумілі, але сумні-сумні слова, вимахував кадилом знизу вгору, розтрощуючи в повітря біле ключча диму, що летіло й змішувалося із срібними нитками "бабиного літа".

Півча підхоплювала його слова-мимрення й виводила їх далі, вище, голосніше, розголосувала аж за межі цвинтаря.

Край труни стояла, схиливши в невимовній тузі голову, вся в чорному, як черниця, молода вдова пані Марія. Але вона майже не чула того, що звучало й діялося навколо неї: була занурена в тому світі почуттів і болю, що закінчувалися оце так сумно на цвинтарі. Боже, як він, сердешний, мучився! Схудлий, самі кістки, довго-ногий, у чорних і хворобливо-бліскучих, як дві жарини, очах уже була віписана його доля. Був свідомий свого кінця, навіть навмerte вже бувши, розумів це. І судомно тримався за неї, як за свій останній зв'язок із життям, хотів, щоб вона була ввесь час біля нього.

Леле, як він мучився! Як мучивсь! Мучився сам — і... її мучив.

Якась зміна в тому, що було навколо неї, відірвала її від спогадів і повернула до дійсності. Один із присутніх узяв говорити про життя й громадські заслуги небіжчика. Був лісівником, заробляв не так багато і хоч був увесь час на тій посаді зайнятий, але й громадської роботи не цурався. Лишив молоду вдову... Промовець злегка вклонився вбік похиленої над труною чорної постаті пані Марії — і говорив далі.

Згадка про неї повернула її думки в інший бік. Смерть її чоловіка — страшна подія, але... але їй тепер буде легше. Насамперед вона виспиться! Спатиме довго-довго, так довго, як уже давно не спала... І раптом: не тільки виспиться, а й почне на ново жити... Вона ж іще зовсім молода! Молода й жива, а живий живе й гадає. У неї ж тепер буде "Юр"! Той такий цікавий, здоровий, живе втілення здоров'я й чоловічості, кучерявий із сірими очима

бліондин. Багато кращий за небіжчика-чоловіка... І "Юр" її давно — це вона знала — любить! Ще задовго до Петрової хвороби вона була в нього, відомого на всеніке місто лікаря, на прийнятті. Соромилася бути перед ним півголою, затуляла тугі груди руками, але мусила його близько до свого тіла допустити: лікар же. І він, мабуть, відчув чар її молодого й гарного тіла, бо його сірі очі якось затуманилися, рухливі ніздри його гарного носа ворухнулися, як він сказав зміненим голосом чудні, незвичайні для прийнятті в лікаря слова:

— "От від кого я хотів би мати сина!"

Ніколи перед тим не було між ними й найменшої ознаки близькості, дарма що він бував у їхній родині, бував як ще шкільний товариш її чоловіка, — і ото так несподівано такі слова! І хоч вона зовні ані найменшим поруходом свого почуття не зрадила, ба й удала, що не зрозуміла того натяку, та все її ество потяглося тоді назустріч його бажанню, всередині так і наринала хвиля ніжності до лікаря-красеня. Тоді вона подумки й назвала його вперше "Юром". Він був на ймення Юрій, та вона ото так змінила те ймення і, коли пізніше його згадувала, то називала такечки. "Юр" — це була її таємниця, прихованій символ її любові до нього. І хоч пізніше він не сказав більше ні слова про свої до неї почуття, та вона бачила це в його очах, у поглядах, киданих зненацька поза племчима її чоловіка, відчувала з потисків руки (як він приходив до них чи відходив), зовні таких звичайних, а всередині... Ті його погляди проймали її наскрізь, приторк руки наливав вогнем. А її серце... серце її передчуvalо його прихід навіть тоді, як вона не знала, що він мав прийти, — починало битись радісним і тривожним постуком у грудях.

Коли він приходив до них, розмовляв з її чоловіком на різні теми, той і той висловлювали свої погляди. А в "Юра" погляди були оригінальні, не такі, як у всіх. Вінуважав, що є люди з природи вищі і є нижчої породи, а тих нижчих треба трактувати, як худобу, на краще вони не заслуговують. Він залюблеклямував вірш одного молодого поета:

Бий їх кволих, слабких, оспалих!

І вона, пані Марія, теж із цим згоджувалась. Бо хіба, наприклад, можна ставитися, як до людини, до їхнього двірника? Непросипений п'янюга, мало не щодня заливає очі, всяку гидоту верзякає... справді, худоба — не людина. Не вкладалось тільки в її голові, що "Юр" (ї "Юр"!) вважав можливим поєднувати в боротьбі з ворогом хрест і меч: хрест же — символ любові і всепрощення, а меч... Він казав, що християнство — найвища в світі релігія, і його треба поширити на все людство. А для цього

воно не повинно бути таке хитке, як човен на морі, не розплівчасте, як амеба, а міцно зорганізоване, вояовниче, бо перед ним вояовничі вороги, і з ними треба боротись не "заумною" романтикою, а хрестом і мечем (слово "хрест" він писав з великої літери).

А жінок — казав "Юр" (її "Юр"!) — чоловіки повинні здобувати так, як здобуває самець олень самичку-лань. Один раз він приніс був навіть репродукцію такої картини: гори... схил однієї гори, а далі широка долина і сиза далечинні гірського хребта; один олень підніс горду, гіллясторогу голову вгору, з розширеніх ніздрів б'є гарячий струмінь пари, а другий став у зустрічну бойову позу; збоку стоять, з цікавістю дивляться на цей герц круглоокі лані, чекають, котрий їх здобуде, переступивши через труп по-доланого суперника...

Інакше дивився на всі такі проблеми її чоловік. Він казав, що теж не терпить брутальних, іноді просто цинічних у поведінці одиниць із простолюдом. Не вмів навіть бути в такому товаристві, хоч сам походив із селян. Але він визнавав, що кожна з тих одиниць у потенції така, як і він, людина, тобто кожне з людей у певних умовах може стати освіченим, культурним, або й без освіти бути делікатним у поведінці — може бути нормальнюю одиницею людського суспільства, а не звірячої, вовчої зграї. Оце, на його думку, й був демократизм. Він, звичайно, не виключав боротьби з тими одиницями, що порушували людське в поведінці. Як аргумент на свої погляди, він згадував факт, що теоретично й релігії беруть звичайно під свою оборону слабких та бідних, а засуджують сильних і багатих. Згадати хоч би євангельську притчу про те, що так, як верблюдові не можна пройти крізь голчане вушко, — багатому не можна пройти в царство небесне. Не випадково також і всі літератори в світі, а також мислителі-філософи стають по стороні кволих і гудять сильних та ненажерливих. Революції також викидають гасла рівності й братолюбства. Все це свідчить про те, що людське суспільство потребує якогось міцного зв'язку між своїми одиницями, тим часом як "сильні світу цього" — це вияв звірячості. Це боротьба людяного з біологічно-тваринним.

Петро говорив переконливо, але... чи не було це виявом того, що він сам був не дуже бойовий, що йому треба було більше надіягтись на оборонну силу поліції, аніж на власні сили?.. Він же був такий непрактичний у житті і на оте лісівництво ледве-ледве виліз... Ну, і вона не могла б сказати, що дуже його любила. Вийшла свого часу за нього заміж, бо треба було за когось вийти. А з "Юром" же познайомилася пізніше...

...Останні слова прощання з небіжчиком, що їх виголосив промовець, знову повернули пані Марію до дійсності.

— "Ох, що це я?! Я ж у жалобі! Ще й не поховала чоловіка, а вже..."

Глянула востаннє на висушене, обтягнуте самою шкірою-лімарчиною обличчя мерця (чу-

жого вже, далекого!), на круглі опукlostі заплющених очей.

Щось підказало їй торкнутись пальцем до його чола... до "віночка" — до тіла безпосередньо торкнутись погидувала. Похитнула в один бік і в другий — мертвa голова хитнулась так, немов вона похитнула грудку глини чи щось інше таке... Ні, то вже не чоловік, а глина таки! Недаром співають: "Земля єси і в землю відходиш"...

Потім заметушились погребники, насунули віко, закрили ті безжivні останки, що передніше були людиною, застукали молотки, забиваючи цвяхи... навіки вже.

А потім труна, коливаючись на линвах, пішла вниз, у яму. Глухо стукнули перші грудки глини, падаючи на труну, обриваючи в серці вдови рештки зв'язків, що були в неї з цією донедавна такою близькою живою істотою. Тепер уже тієї живої істоти нема!

Хтось узяв пані Марію легенько за лікоть. Підвела засмучені очі: він, її "Ю"! Як найближчий друг їхнього дому, він мав тепер право бути біля неї. Та він же й лікував небіжчика від початку й до кінця, навіть тоді, як хворий був уже в лікарні, до нього навідувався. Тож нікому й на думку б не спало тепер здивуватися, побачивши лікаря Юрія Береста біля засмученої молодої вдови.

Поглянула довкола: люди розходились, суцільна громада розпалась на менші гуртки, як розпадається суцільний ворошок землі, струснутий знизу, і ті менші гуртки та поодинокі особи почали розходитись у різні боки, — вертались до своїх справ, до живого життя, а похоронний смуток кидали тут, на цвінтари, біля засипуваної ями, у слабких рештках надвечірнього осіннього сонця, переплетеного з срібною пряжею "бабиного літа"... кидали смуток — і її, осиротілу вдову...

І тільки він, її "Юр", не покинув її! Гаряча хвиля вдячності й... ніжності до коханого залила всю її істоту, зринула легкими рум'янцями на вимученому безсонням і нелюдською втомою блідому обличчі.

"Юр" мав відвезти її своїм автом додому. Але її треба було не прямо додому — треба було заїхати ще до лікарні, де помер її чоловік, і взяти довідку про його смерть. Той небіжчик формальним обов'язком ще лежав на її плечах.

"Юр" виструнчився: легкий, піщеного кольору плащ, з "погонами" на плечах і поясом на стані, та рівні пружки штанів з-під плаща, робили його по-військовому струнким, а м'який, ясносірий, з неширокими крисами поярковий бриль, надітій трохи набакир, прикрашував його гарну й горду голову.

До лікарні треба? Ну, звичайно, заїдуть! Це ж і по дорозі...

"Юр" узяв пані Марію обережненько під руку й теж обережно, як хвору, повів до авта.

Дороге, розкішне авто, як могутній чорнокрилій птах (ті крила ще були складені), чекало на них край соші, зразу при виході з цвінтarya,

— авто — гордість його власника: популярний, багатий лікар не міг мати будь-якого авта. А це ж авто тепер може бути й її, пані Марії! Ні, ні, не треба думати про це: вона ще в жалобі...

"Юр" відчинив передні дверці і стримано-гальянтним жестом запросив пані Марію сідати... як ще чужий чужу, дарма що в його питальному і в її відповідному поглядах було навпаки, — що вони рідні. Алеж тут ще були люди! Отож: будь ласка!

Та, зайшовши з другого боку і сівши при стерні, "Юр" повівся вже інакше: поклав ліву руку на каблучку стерна, а правою потиснув її лівий лікоть.

Пані Марія у відповідь на це звела на нього ще сумний, але вимовний погляд. Погляд великих, темних, як дена двох глибоких криниць, на блідому тепер виду очей. І той погляд сказав: "Любий — любий Юр! Такий любий, що й міри нема!"

Цей погляд коханої жінки, що вже була майже його, наснажив "Юра" новою енергією — він пружним рухом ноги натиснув на газ.

Мотор замурчав, як приголублений кіт, легке тіло авта-птаха гайднулось, передня шиба сяянула проти сонця, птах розпростер свої крила — і полетів — поніс поєднану серцями пару в нове, щасливе життя.

"Юрові" не випадало заходити аж до канцелярії, він залишився чекати в коридорі, — пані Марія зайшла сама.

Службовець у білому (чорні, як голки, гострі очі, товсті чорні брови, шпакувате волосся), ма-бути, зацікавився вродливою молодою вдовою, бо не просто видав папірець, а ще й затримав її, бачилось, зайвою балачкою. Врода бо жіноча — як той магнет (скажемо ще раз багато разів казане): де появиться, притягає до себе чоловічі серця. А крім того, він хотів, либонь, пожаліти її, той службовець, осиротілу вдову потішити.

Та в пані Марії аж серце спочатку на нього набігло: там же "Юр" чекає, а він... причепа отакий.. I вона не така вже "сирота", як він, такий жалісливий, думає...

Нетерплячка її брала, навіть оглянулась кілька раз на двері. Але перебити службовця ніяк було.

Службовець говорив, тримаючи в руках її папір.

— А ви знаєте? — сказав. — Його ж можна було врятувати!

Врятувати? Як урятувати, коли в нього була така страшна хвороба — скоротечні сухоти!

— Але ж ті сухоти виникли в наслідок мокрого плевриту. Треба було зробити операцію — випомпувати гній. А той плеврит небіжчик захопив, напевно, на роботі...

Так, це була правда — що на роботі. Він працював увесь час у лісі. Працював і взимку, коли від морозу аж дерева лускали, коли вітер холодний продував людину наскрізь. Ну, але тепер уже було пізно...

Службовець, видима річ, теж розумів, що було вже пізно, подивився востаннє своїми гострими

Микола ВІНГРАНОВСЬКИЙ

МОРСЬКИМ РИБАЛКАМ

Вставай, рибалко! Гаснуть метеори,
В загулу північ б'ються каюки.
Здіймай вітрила і заводь мотори.
Покинь на березі — страхи і матюки.

У морі чисті ми і душами високі,
І море не приймає жебраків,
Бо мозолі рибальські черноокі
Йому у душу світяться з віків...

Вставай, рибалко! В зоряну заграву
Веди моторів і човнів політ.
Я заберу твою солону славу
I не віддам солодкою у світ.

Губами хвиль ми щастя п'єм і горе,
І долю нашу п'єм без вороття.
І чим сильніш гойдатиме нас море,
Тим менше нас гойдатиме життя.

очима в прекрасні очі молодої вдowi і випустив з рук, здавалось, неохоче той привід до розмови — віддав папірець.

Пані Марія взяла швиденько папірець і мерещій вискочила в коридор до свого "Юра".

"Юр" ухопив її, щасливий, із сяйвом ув очах (гарних! чарівних! як небо!), за руку, і вони швидко вийшли на вулицю. А як саджав її "Юр" до авта, ніжно обійняв за стан і шепнув їй на вухо:

— Люба! Чи ти знаєш, що ти люба? Тепер я тобі прямо скажу про це!

Але цей гарячий шепіт коханого не подіяв на неї так, як можна було б сподіватись. Вона ніяк у думці не могла відрівнатись від того, що сказав їй той службовець. Немов зачепила головою липку павсьть, що тяглася тепер за нею. Сказав, що можна було врятувати, зробивши операцію. Але чому ж тоді "Юр" цього не зробив?

Коли авто потиху рушило, пані Марія глянула на "Юра" й обізвалась:

— Там мені сказали, що його можна було врятувати...

"Юр" гостро зиркнув на неї.

— Кого врятувати? А!

— Треба було, каже, тільки зробити операцію й не допустити до сухіт. Чому ж ти не зробив цього? Ти ж, як фахівець, напевно, знат про таку можливість!

"Юр" не відразу відгукнувся на це. Його погляд загіддався разом з передком авта, поплив понад асфальтом соші, що швидко зникала десь там під невидними колесами, — понад сошою, замість щоб глянути вбік тієї, що запитувала, не зводила з його вродливого профілю очей. Мовчав. А його щока нервово пересмикнулась.

Але пані Марія чекала на відповідь.

— Чому?

"Юр" швидко обернувся до співрозмовниці.

Його погляд був уже холодний, колючий, як і його білясті найжені вуса, — погляд наче складався з гострих крижаних голочок.

— Я не розумію, який тепер сенс у такій розмові, — промовив прикрим тоном. — У нас же, здається, є інша тема, цікавіша... Який сенс говорити про мертвого!

Якась гостра підозра війнула холодним вітром у грудях пані Марії, струснула її тілом, насторожила супроти "Юра". Сказала:

— А хіба тобі так важко відповісти на моє питання? Може, ти визначив спочатку неправильно діягнозу, — то так і скажи...

У сірих "Юрових" очах свінело жорстоке зухвальство, ніздрі ворухнулися, а гарні губи під колючими вусами скривились у зневажливу усмішку.

— Я не був би відомим лікарем Юрієм Берестом, якби не міг установити такої виразної хвороби! Погано ти про мене думаєш!

— Ну, а коли так, то чому ж ти...?

Його погляд знову погодався понад сошею (авто аж шуміло — летіло): він, либонь, боровся всередині з якоюсь спокусою, вагався. А потім рвучко повернув до співрозмовниці голову й кинув:

— Хочеш знати, чому? Я... любив тебе! Любив так, що міг би його й без хвороби згладити з світу... Любив — і зінав, що й ти мене любиш... Отже, треба було звільнити тебе від нього. Ти

повинна б оцінити це... якщо ти сильна жінка...

— То ти свідомо?..

— А хоч би й так!

— То ти вбив його, звірюко! Згідно з отими твоїми теоріями...

Пані Марія затіпалась уся, задихалась. Видалось їй, що мрець став, як живий, поміж ними. Прошепотіла:

— Спиніть авто, прошу вас!.. Негайно!

Відхилилась від нього, як від чогось гідкого. Затулила лице руками, запллюшила очі. А в голову ввірчувалась думка:

"І я співучасниця цього вбивства!.. І я... Я думала про цього звіря, як сиділа біля того мученика! Оце така його теорія в дійсності! Це звіряче, біологічне — отака любов! А між людьми ж повинно бути щось людяне... етичне, те, що підноситься понад голе звірство... І як би я з ним жила, з отаким страховощем!? Він же й мене міг би отруїти або... як набридла б йому..."

Відчула, що авто спинилося. Розпллюшила очі, натиснула ручку дверець і, не глянувши на свого колишнього "Юра", вискочила. Не оглянулась ні разу, не бачила, що авто якийсь час ще стояло край соші, а той, хто сидів при стерні в ньому, дивився, як самітна серед безлюдного поля жінка в чорному помалу віддалась від нього.

А потім те авто помалу рушило і, круто повернувшись на вузькій соші, покотилося в протилежний бік...

Прот. М. ОВЧАРЕНКО

ЗАСОБИ ПІЗНАННЯ МАТЕРІАЛЬНОГО СВІТУ ТА НЕПЕВНІСТЬ НАШИХ ЗНАННІВ

I. ОРГАНЫ ЧУТТЯ

Наши знання про речі й явища ми набуваємо виключно нашими п'ятьма органами чуття: зором, слухом, смаком, нюхом і дотиком. Уся наукова апаратура й інструменти служать лише для посилення наших природних органів чуття.

Чи дійсно ми знаємо світ? Чи правдиві наші уявлення про світ?

Сучасна наука говорить, що світ зовсім не такий, яким ми його собі уявляємо, і що світу, який оточує нас, в дійсності ні одна людина не знає.

a) Зір

Що таке світло? Не знаємо. Іноді це хвилі (неперервні), а іноді це частинки — кванти світла¹⁾ (перервні).

1) Світло, енергія розповсюджується окремими "порціями", які звуться квантами. Фотон — частинка світла або квант світла. Світло — це потік фотонів.

Усі кольори, що їх ми бачимо, — це лише певна кількість коливань на секунду. Наука вважає, що світло — це одна з різновидностей електромагнетичних коливань. 390 більйонів коливань на секунду ми сприймаємо як червоний колір. Коли кількість коливань не секунду стане більшою, то сприймаємо як жовтий колір. Коли ще більшою, то як блакитний. Коли ще більшою, скажімо, 763 більйони на секунду, то як фіолетовий колір. Білий колір — це суміш кольорів, а чорний — відсутність їх, або точніше — абсолютно чорне тіло. Це тіло, що вбирає в себе всю променясту енергію, яка падає на нього ззовні.

Ми бачимо коливання від 390 більйонів на секунду до 763 більйони на секунду, а це значить, що кольорів існує сотні більйонів, але наше око не спроможне розрізняти всі кольори. Наше око розрізняє сотню, а може декілька сотень кольорів (далеко до більйонів!).

Існує ще дуже багато коливань, що їх ми не спроможні сприймати оком, а про їх існування говорять нам спеціальні прилади. Це коливання менші від 390 більйонів на секунду (інфрач-

воні) та більше від 763 більйонів на секунду (ультрафіолетові: рентгенові, космічні та ін.).

Об'єктивно, кольори, як такі, в природі не існують. Існують лише коливання, що їх певна кількість, невідомо з яких причин, сприймається нами як певний колір.

Коли ми бачимо, що якесь тіло має колір, то це значить, що колір цього тіла якраз не такий. Напр., зелена сорочка здається нам зеленою тому, що вона не зелена. Немов би абсурд, але це так. Різні променіпадають на тіло. Це тіло, незвідомо з яких причин, частинку з них вбирає в себе, частинку пропускає через себе, а частинку (напр., зелені промені) відбиває від себе. Ми бачимо лише відбиті промені. В даному разі ми бачимо зелений колір (проміння) тому, що тіло не має цих променів, а відбило їх від себе. Значить, ми бачимо лише такі промені, яких в тілі немає (вони відбиті від тіла), в даному разі зелені. Отож виходить, що зелена річ здається нам зеленою тому, що вона не зелена. Правдивий колір тіла утворюють лише ті промені, які тіло вбрало в себе. Таким чином, фактичного, правдивого кольору тіла ми не знаємо. Ми обманюємо себе, називаючи тіло зеленим, чи червоним, чи інакше.

Існує ще обман зору. Наше око бачить одне, а коли вимірюємо, то маємо інше.

Ось приклади обману зору: 1) залізничні рейки в міру віддалення від нас немов би зближаються, але в дійсності вони паралельні; 2) сонце нам здається маленьким, а воно величезних розмірів; 3) місяць здається нам більшим від зірок, а в дійсності він надзвичайно малий в порівнянні з зірками; 4) земля здається нам непорушеною, але вона ввесь час рухається; і т. п.²⁾

Ми живемо серед обманів і самообманів. Наприклад: 1) Кіно — самообман. Люди на екрані не живі. Швидка зміна окремих кадрів утворює у нас враження, що ми бачимо живих людей. 2) Гра акторів — обман, бо актори не є тими людьми, кого вони грають. 3) Письменник в своїх романах чи оповіданнях вигадує своїх героїв. І хоч ці герої дуже подібні до живих людей, але тут ми маємо лише правдоподібність, бо цих героїв насправді не існувало.

Ці приклади показують, що часто ми самі собі утворюємо світ, в якому живемо, як в реальному світі.

Існує обман зору, зв'язаний з психічним станом людини. Переляканя людина в лісі, замість пенька, бачить розбійника, який рухається, йде до неї.

Буває суб'єктивізм у сприйманні. Коли, на-

приклад, чоловік любить жінку, то в його очах вона найвродливіша від усіх жінок.

Виходить, що не завжди можна вірити своїм очам.

Можливо, багато є дечого, що здається нашому оку таким тепер, а через декілька десятків років чи більше, завдяки новій кращій апаратурі, стане не таким, а якимсь зовсім іншим, бо ми не знаємо й ніколи не знатимемо, що таке світло, бо світлові коливання це ще не сама сутність світла.

Таким чином, як бачимо, орган зору не дає нам об'єктивних, абсолютно правдивих знаннів про матеріальний світ, що оточує нас. (Зазначимо, що 87% відчуттів, що людина одержує від зовнішнього світу, є зорові відчуття).

б) Звук

Звук — це коливання матеріальних частинок середовища. В природі поза нашим вухом немає ніяких звуків, як ми їх розуміємо, а лише самі коливання та хвилі.

Наше вухо й не всі коливання сприймає. Воно сприймає лише від 16 до 20.000 коливань на секунду (хоч дехто чує і до 40.000 коливань на секунду). Але, крім цих коливань, що ми сприймаємо їх, як звуки, є ще коливання, яких ми не чуємо. Це коливання, яких є менше 16 на секунду (інфразвуки) та більше, ніж 20.000 на секунду (ультразвуки).

Інфразвуки, які сприймаються спеціальними приладами, дають, напр., попередження про бурю. Як бачимо, діяння зовсім інше: нічого спільногого з звуком, як ми розуміємо, вони не мають.

Щодо ультразвуків, які можна утворювати й сприймати спеціальною апаратурою, то природа їх дій ще не з'ясована цілком, хоч дещо з механічних та хемічних дій уже знаємо.

Ультразвуки мають здатність поширюватись вузьким променем, який легко скрувати за бажанням в будь-якому напрямі. Це дає можливість довідатись, чи є підводна скеля, чи підводний човен, чи косяки риби, чи щось інше. Можна напевно сказати, що незабаром буде винайдений апарат, який дасть можливість орієнтуватися сліпимлюдям.

Ультразвуки можуть дробити, а також можуть викликати й зліплювання роздрібнених частинок.

Ультразвуками можна контролювати дефекти в дуже великих деталях, розміром в кілька метрів, які дослідити іншими методами неможливо.

Існує вже ультразвуковий мікроскоп, який збільшує в десятки тисяч разів.

Шматочок вати, розташований на шляху ультразвукової хвилі, поглинаючи звукову енергію, через кілька секунд загаряється.

Ультразвуки здатні викликати хемічні перетворення.

Ультразвуки нищать деякі мікроорганізми.

Ультразвуками можна "прати" білизну.

Насіння, "озвучене" такими нечутними звуками, дає більший урожай.

Уже передбачається можливість винаходу ультразвукової рушниці.

²⁾ Біля Монктону в Нью Брунсвік, Канада, є так звана "магнетична гора". Авто там само рухається вгору. Наукова перевірка показала, що ніякого магнетизму там нема, а рух авта ВГОРУ, то лише обман зору, бо в дійсності авто катиться ВНИЗ. Алеж очі і то очі всіх ясно бачать, що авто катиться вгору. Це явище спровалює надзвичайно сильне враження на глядачів.

Припускають, що дуже великою кількістю коливань на секунду можна різати залізо. Уже навіть з'явилися науково-фантастичні романі на цю тематику.

Ми навели тут лише декілька прикладів (а їх можна було б навести значно більше), щоб показати, яке різнородне діяння "звук". І ці діяння абсолютно нічого спільногого не мають з нашим розумінням самого поняття "звук". Ми не знаємо, що таке звук, бо звукові коливання не є ще самою сутністю звука.

Таким чином, звук — це не тільки шум та музика. Це щось значно більше. Можливо, і навіть напевно можна сказати, що в майбутньому буде винайдена краща апаратура, яка покаже щось нове, і теперішні погляди будуть змінені, подібно до того, як тепер існують зовсім інші наукові погляди, ніж вони були 200-300 років тому.

Виходить, що наш орган слуху не дає нам об'єктивного, абсолютно правдивого знання про світ.

в) Сmak

Сmak — це лише подразнення нервів язика, і невідомо, з яких причин і чому саме одне здається нам кислим, інше солоним і т. д. Навіть електрика дає смак кислого. Смаку поза нашим язиком не існує.

Виходить, що орган смаку не дає нам об'єктивно правдивого уявлення про світ.

г) Nюх

Запахи полягають у тому, що дуже маленькі частинки-молекули,³⁾ відриваючись від речей, літають у повітрі й, потрапляючи в ніс, викликають подразнення нервів, яке ми сприймаємо, як той чи інший запах.

Учені Валтер Майлз та Бек знайшли, що запахи залежать від довжини хвиль радійованого тепла тієї чи іншої речі. Наш орган нюху — ніс сприймає це, як певні запахи.

У природі поза нашим органом нюху ніяких запахів немає. Є лише частинки матерії чи хвилі, і ці частинки чи хвилі з невідомих нам причин сприймаються нами, як той чи інший запах.

Виходить, що й орган нюху не дає нам об'єктивно правдивого уявлення про світ.

г) Дотик

1) Речі ми пізнаємо ще доторкненням до них, а це викликає подразнення нервів нашої шкіри. Ми знаємо, що всі тіла в природі складаються з молекул, атомів.⁴⁾ І ці молекули й атоми не

щільно з'єднані одині з одними, а між ними є віддалі, які в порівнянні з самими молекулами й атомами дуже великі. Науково вираховано, що коли б увесь матеріял, з якого складається наша планета — Земля стиснути так, щоб не було ні міжмолекулярних, ні міжатомних просторів, ні просторів у самих атомах, — то вся наша Земля мала б розмір помаранчі. З цього бачимо, які великі простори між складовими частинами молекул та атомів. До того ж усі молекули й атоми перебувають у безперервному русі. Тому не можна говорити про гладеньке, рівненьке, м'якеньке. Погляньмо на молоденьке обличчя: яке воно гладеньке, рівненьке! А подивімся на це ж обличчя через сильно збільшувальне скло, і ми побачимо горби, ями, ліс.

Сучасна наука говорить, що ми маємо дуже грубі, недосконалі органи чуття, і наше уявлення матеріального світу не відповідає дійсності.

2) Температура є показником швидкості руху молекул або точніше, частоти їх коливань, бо молекула летить лише до сусідньої; зіткнувшись з нею, вона летить в іншому напрямі; знову зіткнувшись з іншою молекулою, летить ще в іншому напрямі й т. д. У висліді це дає її коливання в певному районі. Збільшення швидкості руху молекул сприймається нами, як підвищення температури. Коли поступовий рух молекул буде дорівнюватися нулеві, — це буде найнижча можлива температура (мінус 273,2° С.⁵⁾) А яка існує найвища температура? Невідомо. Припускають, що можлива температура в сотні мільйонів і мільярди ступенів, а може й вища.

Таким чином, не помічаючи ні руху молекул, ні їх швидкості, ступінь швидкості ми сприймаємо, як певну температуру.

(Далі буде)

— — — — —

⁵⁾ Сучасна наука вважає цю температуру найнижчою можливого, а чи її в дійсності це так — не знаємо. Виходячи з наукового визначення температури як міри середньої енергії хаотичного руху частинок речовини, ми мусимо прийняти, що енергія їх тоді буде дорівнюватися нулеві.

НАШІ ВТРАТИ

21-го лютого 1963 р., після довгої і тяжкої недуги помер Дмитро Іванович Поляківський — щирий прихильник ОДУМ-у та батько активних торонтонських одумівців Валентина і Валі. Небіжчика поховано 23-го лютого на цвинтарі "Пропспект" у Торонті.

Вічна їйому пам'ять!

Члени філії ОДУМ-у в Торонті висловлюють глибоке співчуття родині покійного.

³⁾ Молекула — найменша частинка речовини, яка має всі властивості цієї речовини. Напр., молекула цукру, солі й т. д. Коли молекулу будемо ділити далі, напр., молекулу солі, то сіль перестає бути сіллю, будуть лише первні: натрій і хлор.

⁴⁾ Молекули складаються з атомів. Атом надзвичайно складна система. В нього входять протони, електрони, нейтрони та інші частинки.

Сергій ГОЛУБЕНКО

ГЕРЦЕН, ШЕВЧЕНКО І МАРКО ВОВЧОК

З нагоди 150-ліття з дня народження Олександра Герцена

В особі Олександра Герцена, близького публіциста і письменника, одного з найталановитіших мемуаристів світової літератури, непохитного борця за волю і правду мæємо ми видатну світлу постать в темній російській дійсності XIX століття. Видатний політичний діяч, що ціле життя боровся проти невільницько-кріпацького режиму в Росії; перший великий емігрант, що залишив рідні землі на знак протесту проти рабства, що панувало на них, оборонець поневолених народів, що виступав на захист їхньої державної самостійності, визнавав право України на незалежність, високо цінив творчість Тараса Шевченка і глибоко співчував йому з приводу варварського заслання; був особисто знайомий з Марком Вовчком, у вільному світі писав полум'яні статті та праці з гарячими закликами змінити устрій в Росії, Герцен являє собою тип поступового пристрасного трибуна-народолюбця, що стояв на непорушних позиціях гуманності та ідеалізму, дарма що сучасні московські дослідники намагаються зробити з нього матеряліста і мало не марксиста.

Народився Герцен 6 квітня 1812 року як нешлюбний син російського поміщика Івана Яковleva і виховательки його дітей, вивезеної з Німеччини уродженки Штутгарту Люїзи Гаал і дістав 'від батька приbrane прізвище Герцен.

У ранній юності, виховуючись під гніючим враженням тяжких образів кріпаччини і не раз баражчи на власні очі фізичні розправи над селянами, він замислювався над причинами людської несправедливості. Добре опанувавши чужі мови завдяки своїм вихователям — французам і німцям, Герцен у молоді роки читав багато чужої літератури, переважно кінця XVIII століття. Зацікавленню літературою підлітка сприяли теж вчитель російської словесності І. Протопопов, що приносив йому для читання "Думи" Рилєєва, і політичний емігрант з Франції Бушо. Добре обізнаний з письменством молодий Герцен вражав усіх своїм розвитком.

Великий вплив на Герцена мали також ідеї Радіщева і декабристів, а придушення Грудневого повстання та розправа з його учасниками викликали в ньому гарячий протест. "Страти Пестеля і його товаришів остаточно збудила хлоп'ячий сон моєї душі", — писав згодом Герцен. Знайомство і дружба з Миколою Огарьовим, що виявився його однодумцем і спільником, завершилась їх спільнотою присягою в 1828 році на Воробйових горах у Москві ціле свєтло життя присвятити боротьбі за свободу і визволення закріпаченого народу. З такими настроями Герцен вступив у 1829 році до московського університету на фізико-математичний відділ, де його прагнення до змагань за правду і волю ще підсилились.

В університеті Герцен пише філософську статтю про шілерівського героя Валленштейна (1829-1830) та низку наукових статей на природничі та-

ми: "Про землетруси" (1830), "Про неподільне в рослинному царстві" (1830), "Про місце людини в природі" (1832), "Аналітичний виклад соняшної системи Коперніка" (1833), в яких підносив думки про єдність аналізи та синтези, високо оцінював Лімарка та Гете в біології і Ляйеля в геології. Діяльність студентського гуртка, що його очолював Герцен, привернула до себе увагу уряду. За членами гуртка почали стежити. Стежили й за тими, що вже закінчили університет. Так було і з Герценом. У липні 1833 року він закінчив університет зі званням кандидата, а наступного року його заарештували і як сміливого вільнодумця, небезпечного для суспільства, заслали у Пермь, звідси перевели до Вятки, де з травня 1835 року до листопада 1837 року він працював як урядовець канцелярії вятського губернатора. В 1836 році Герцен пише романтичні оповідання: "Німецький мандрівник", "Легенда про св. Теодору" і "Друга зустріч", де висловлює думки про потребу перебудови суспільства на нових, розумних основах.

На клопотання поета Василя Жуковського, що саме в тому 1838 році разом з Брюловим заходився визволити з неволі Шевченка, Герцен був переведений до Володимира на Клязьмі, де він одружився. Там продовжує Герцен цикл своїх романтичних оповідань, розпочатий у Вятці, пише: "Зайвий" (1838) і "Віліям Пен" (1839) про перебудову суспільства на розумних основах. Дальші його твори — "Нотатки одної молодої людини" і "Ще з нотаток молодої людини" сатирично висвітлювали патріярхальні звичаї Вятки, виведеної під вигаданим ім'ям міста Малинова. Вони були видруковані в "Отечественных записках" у 1840-1841 р. На засланні життєвий досвід Герцена змінів і остаточно викристалізувався світогляд письменника, пройнятий гострою ненавистю до самодержавства і кріпацтва.

Улітку 1839 року з Герцена зняли поліційний нагляд і на початку 1840 року він повернувся до Москви, а далі до Петербургу. Там йому одразу довелося розгорнути палкі дискусії з гегельянським гуртком Станкевича і з слов'янофілами, яких очолювали Хом'яков і Кіреєвський. В одному приватному листі Герцен дуже гостро висловився проти злочинів царської поліції і це стало підставою його нового заслання, на цей раз до Новгороду. Прослуживши там рік, Герцен віртається до Москви, де перебуває п'ять років. Він пише філософські праці, стоячи незмінно на ідеалістичних позиціях. Близькі глибиною думки і майстерністю форми твори Герцена: "З приводу однієї драми", "З різних приводів", "Нові варіації на старі теми", "Кілька завваж про історичний розвиток чести" і особливо талановита сатирична повість "З нотаток доктора Крупова" про самодержавно-кріпацьку державу приносять авторові широку літературну популярність. Черговий твір — роман "Хто вин

ний" підносить питання про волю почуття, про родинні відносини і становище жінки після шлюбу. Роман сповнений нещадної критики кріпаччини та кріпацького устрою, який пригноблює людську гідність.

З ще більшою силою виступає Герцен проти кріпачства в повісті "Сорока-злодійка", малюючи страхітливе становище кріпаків і трагедію геніяльної кріпацької артистики. В цих роках написав він ще: "Москва і Петербург", "Новгород і Володимир", "Станція Єдрово", "Перервані розмови".

За свої сміливі волелюбні твори, спрямовані проти самодержавної в'язниці і кріпацької неволі, Герцен починає знову зазнавати щораз більших урядових переслідувань і незабаром разом з родиною виїздить за кордон з тим, щоб більше ніколи не повернутись до Росії, де він не має змоги вільно висловити своєї думки, не наражаючись на загрозу репресій.

Опинившись у Західній Європі, Герцен знайомиться з ідеями та суспільно-політичними поглядами тих часів. У листах, які він надсилає до Росії ("Листи з авеню Маріні"), він критикує обмеженість свободи і державний лад західноєвропейських країн, сподіваючись, що революція, яка наближалась, принесе справжню волю. Тоді ж Герцен починає писати повість "Обов'язок перш за все", над якою працював чотири роки, але не закінчив її. Перебуваючи у Франції, він захоплюється революцією 1848 року, зближується з Прудоном та іншими визначними революційними діячами і речниками європейського радикалізму. Разом із Прудоном Герцен видає газету "Друг народу". Приятелює він також із Джузеппе Гарібальді.

На вимогу поліції Герцен переїздить з Франції до Швейцарії, яку вважає найдемократичнішою країною світу, приймає її громадянство, потім деякий час мешкає в Ніцці. Поразка революції викликає в ньому глибоке розчарування. На підставі спостережень і міркувань з приводу європейських подій, він пише "З того берега" (1850), де висловлює це своє розчарування. Тоді ж пише листа до Мішле — "Російський народ і соціалізм". У 1851 році з'являється його праця "Про розвиток революційних ідей в Росії" і повість "Пошкоджений", в ній зображені кріпацький побут.

У серпні 1852 року Герцен переїздить до Лондону, де розгортає пристрасну полум'яну публіцистичну діяльність. Він засновує друкарню, видає брошуру "Хрещена власність" (1853), де пише: "Поки поміщик не заморив з голоду або не вбив фізично свого кріпака, він правий перед законом і обмежений тільки самою сокирою мужика. Нею, певно, і буде розрубаний заплутаний вузол поміщицької влади."

У 1855 році Герцен, з властивою йому невтомністю, починає видавати літературний і громадсько-політичний альманах "Полярна зоря", який виходив в 1855-1862 і 1869 роках. З 1858 року до видання приєднався Микола Огарьов. На обкладинці збірника були зображені профілі п'ятьох страчених декабристів. В альманахові друкувались заборонені в Росії вірші Рилєєва та інших опозиційних до уряду поетів, спогади декабристів, мате-

ріяли з історії визвольного руху. Нелегально спроваджуваний до Росії, збірник мав величезний успіх. Попит на видання був такий великий, що в 1858-1861 році були перевидані перші зошити.

З 1 липня 1857 року Герцен разом з Огарьовим почали видавати додаток до "Полярної зорі" — "Колокол". Про потребу цього видання Герцен писав у передовій статті першого числа "Колокола": "Полярна зоря" виходить надто рідко, ми не маємо засобів видавати її частіше. Тим часом події в Росії несуться швидко, іх треба ловити на лету, обговорювати одразу. Для цього ми починаємо нове періодичне видання. Не визначаючи термінів виходу, ми старатимемося щомісяця видавати один аркуш, інколи два під наголовком "Колокол" ("Дзвін")."

1 жовтня 1858 року "Колокол" друкує звернення до закріпачених селян російської імперії, в якому сказано: "Чи чуєте ви, бідняки, безглузді ваші надії на мене, — говорить вам цар. На кого ж надіяєтесь тепер? На поміщиків? Ніяк. Вони заодно з царем і цар явно держить іхню сторону. На себе тільки надійтесь, на міцність рук своїх: нагостріть сокири і за діло."

Спочатку Герцен вірив у можливість мирного розв'язання селянського питання шляхом справедливого задоволення вимог селян і зі сторінок своїх видань звертався до царя, сановників і поміщиків з закликом добровільно звільнити селян і наділити їх землею. В цьому він керувався трьома постулатами, якими були: віра в селянську громаду, ідея права на землю і ролі уряду у визволенні селян. З цього приводу Микола Чернишевський писав Герценові: "Не заколисуйтесь надіями і не запроваджуйте в оману інших, пам'ятайте, що сотні років занапащає Русь віра в добре наміри царя." Герцен відповів: "Хто ж за останній час зробив щось путяче для Росії, крім царя? Віддамо й тут кесареві кесареве". В "Листі з провінції", вміщеному в "Колоколі" в 1860 році за підписом — "Російська людина", автор його, закликав Герцена: "Ви все зробили, що могли, щоб сприяти мирному розв'язанню справи, змініть же тон, і хай ваш "Колокол" благовістить не до молебня, а дзвонить на сполох! До сокири кличте Русь." Та Герцен покищо не думав так радикально, сподіваючись, що селяни будуть звільнені з кріпацтва із землею і з забезпеченням їх прав.

Але процес проведення реформи довів протилежне і Герцен розгорнув пристрасну публіцистичну боротьбу проти царського уряду. Він побачив, що "добра не жди, не жди обіцяної волі", як писав Шевченко. Коли в квітні 1861 року цар-визволитель Олександр II вислав жандармів і військо на придушення селянського руху, Герцен називав царя та його уряд підлими вбивцями.

Велике значення мали бойові позиції Герцена в національному питанні. Він безкомпромісово і послідовно обороняв право нації на самовизначення, на державну самостійність, наголошував потребу об'єднання всіх слов'янських народів на основі добровільного рівноправного договору і тісного співробітництва між ними. Герцен твердив, що "централізація противна слов'янському духові" і сло-

в'янство об'єднається на засадах фередації. В нього ніколи не було думки про приєднання західних та південних слов'ян до Росії, про що мріяли тодішні панславісти. "Цілком зрозуміло, що ми говорили про вільний союз рівних, ми ніколи не говорили ні про завоювання, ні про невільничче приєднання до Росії, ми взагалі не говорили про будь-яке еднання з Росією, поки в ній буде тривати петербурзьке правління", — писав Герцен.

Пишучи на теми сучасного йому життя Росії та поневолених нею народів, Герцен жував цікавився подіями того життя й усіма новинами літератури. Коли він одержав видані в Петербурзі "Народні оповідання" Марка Вовчка, то був захоплений ідейним змістом цих творів, їх протиріпецьким спрямованням. "Її книга — така чудова річ, що я не тільки собі, але голосно читав Таті (доньку Герцена — С. Г.) і навіть радив перекладати англійською мовою" — писав захоплений Герцен. Коли в 1863 році почалось польське повстання проти Росії, Герцен на жах усім московським ура-патріотам, не вагаючись, став в обороні поляків, закликав росіян підтримувати польський національно-визвольний рух і єднатись з повстанцями, підкреслюючи, що в них один спільній ворог — цар.

Так само беззастережно визнавав Герцен права України на незалежність і підносив голос на захист національно-поневоленого українського народу. У своїй статті "Росія і Польща" (1859), звертаючись до росіян і поляків, він закликав тих і других дати українському народові можливості вільного національного розвитку і самовизначення, вказуючи, що тоді Україна буде незалежною державою і союзником як Росії, так і Польщі. Герцен писав: "Розв'яжімо ім руки, розв'яжімо ім язик, хай мова іх буде цілком вільна і тоді хай вони скажуть своє слово". Він був впевнений, що в та-

кому разі вільні українці "простягнуть нам обом руки на братерський союз і на незалежність від обох."

Герцен високо цінив творчість Тараса Шевченка і вважав її голосом душі українського народу, виявом народних прагнень та сподівань. Емігрувавши з Росії за кілька місяців до арешту Великого Кобзаря, Герцен уже за кордоном дізнався про трагічну долю поета-мученика і про його заслання в закаспійські пустелі з варварською забороною писати і малювати та з великом співчуттям писав про величного страдника за Україну, плямуючи царя та уряд, що виголосили поетові такий нелюдський присуд. На еміграції зустрівся і познайомився Герцен з Марком Вовчком, твори якої знав ще раніше. Письменниця говорила з ним про можливість видрукування за кордоном української визвольної листівки і поширення її на Україні. Це стверджив Михайло Драгоманів, який вже значно пізніше, 5 липня 1888 року в листі до Олександра Кониського писав: "Єсть у мене дещо про відносини українців до Герцена і Тургенєва і таких інших (та на лиху найбільше про Марка Вовчка, котра ще жива), про перші спроби закордонного революційного видання української, революційної проклямації". Герцен цікавився творчістю Марка Вовчка і уважно читав її нові оповідання та про враження від них розповідав їй.

Права народів на вільне вирішення своєї долі Герцен обороняв ціле своє життя, широко писав на цю тему в "Колоколі", не боючись нападів навіть своїх прихильників, що в ділянці національного питання розходились з ним думками, і всію свою діяльністю показав себе як гуманіст і друг та оборонець поневолених бездержавних народів.

(Далі буде)

I. ТИВЕРЕЦЬ

НЕ В СВОЇХ САНЯХ...

"І все те бачив, все те знаю:
Немає пекла, ані раю,
Немає й Бога, тільки Я..."

(Т. Шевченко: "І мертвим, і живим")

Прочитав я у числі 99 "Молодої України" статтю В. Чапленка п. н. "Дещо про творчість Федора Одрача" (З нагоди видання збірки "Покинута оселя") і не збираюся одягатися в тогу критика самої збірки, а хотів би тільки поділитися з читачами "Молодої України" своїми враженнями від рецензії на неї.

Критик Одрачевої збірки просто таки захоплений нею: чудові описи природи, "не абиякий письменницький хист", "прекрасна картина польської весни", "автор своїм хистом усotує в це життя й читача, зацікавлює пригодами, "зарожає" настроєм. Але...

Але, як тільки, як пише п. Чапленко, він зустрівся з "другим боком Одрачевої творчості" (опов. "Пригода на озера"), вона виявляється "зі-писваною". Причина? Автор фактично попсував

свій твір, бо "керувався церковною ідеологією". І після цього на бідолашного п. Одрача сиплються обвинувачення: і він "звів сюжетний розвиток нанівець", і він "свою темпераментну героїню просто вбив церковним моралізаторством", і церковна ідеологія "попсувала трохи чи не більшість його творів, та ще й збільшується в загрозливій прогресії", і "мало не в кожному оповіданні фігурують привиди та інша містичка", і "цією ідеологією він псує навіть картини природи" і т. д.

Тут критик настільки порушив рамці конечної для критика етики, настільки неделікатно вдерся у сферу внутрішніх переконань автора, настільки сміливо заходився навколо "перековки" свідомості автора, — що стає незручно за людину, що живе у світі вільних переконань та ще й підкреслює свою "модерність" у порівнянні із світоглядовою "відсталістю" автора. З цього погляду рецензія п. Чапленка є просто таки безтактна.

Ми знаємо, що п. Чапленко має нахил до атеїзму. Він хотів був "спасті" від будь-яких ознак віри в Бога одного нашого відомого письменника, але дістав від нього дуже тактовну і досяг чітку відповідь. Ми не збираємося обвинувачувати п. Чапленка за його атеїстичні переконання. Це його право. Але на якій же тоді підставі п. Чапленко обвинувачує п. Одрача в його релігійних переконаннях: Адже ж це теж його право. А тим часом п. Чапленко просто заявляє: "Шкода на такі теми й мотиви такого таланту, як у Федора Одрача! Тим то йому й слід би ПРОДУМАТИ СВІТОГЛЯДОВУ ОСНОВУ СВОЄЇ ТВОРЧОСТИ В РОЗУМІННІ НАБЛИЖЕННЯ ЇЇ ДО СТРИЖНЕВОЇ ІДЕЙНО-СВІТОГЛЯДОВОЇ ЛІНІЇ НАШОГО ПИСЬМЕНСТВА — до лінії Т. ШЕВЧЕНКА, М. Драгоманова, І. Франка, Лесі Українки, М. Коцюбинського, В. Винниченка та інших ПЕРЕДОВИХ майстрів нашого слова". Он як! Невже світогляд перелічених п. Чапленком українських письменників є тотожний із світоглядом нашого ПЕРЕДОВОГО критика?! В. Чапленко із малошо не з обуренням пише: "Невже письменник не знає, що писав хоч би Т. Шевченко про "явлені" ікони?" Таке обурення могло б бути іще зрозумілим, якби воно вийшло з уст людини, яка прочитала лише це місце з творчості Шевченка. А це ж критик української літератури, письменник, професор і т. д., і т. п. Не можу собі уявити, щоб п. Чапленко не знов, що Шевченко боровся не проти релігії як світогляду, а проти формалізму і псевдохристиянізму московського цареславного православ'я. А якщо взяти, в такому разі, пару уривків з Шевченкового "Іржавця": "Як мандрували день і ніч, як покидали запорожці Великий Луг і Матір-Січ, взяли з собою Матір Божу, а більш нічого не взяли...", або "Вернулися запорожці, принесли з собою в Гетьманщину той чудовий образ Пресвятої; поставили у Іржавці в мурованім храмі. Отам Вона й досі плаче та за козаками". Або з "Неофітів": "Благословенная в женах, святая, праведная Мати Святого Сина на землі! Не дай в неволі пропадати, летучі літа марно тратить, скорбящих Радосте!..." Можна навести десятки, якщо не понад сотню подібних місць на доказ глибокої і справжньої релігійності Шевченка...

Але п. Чапленко говорить про "церковну ідеологію", прикриваючи цим неіснуючим у філософській термінології "терміном" по суті справи релігійний світогляд людини. Адже віддалі між "церковною ідеологією" Победоносцева і "церковною ідеологією" проф. Чехівського занадто велика, щоб їх можна було об'єднати!

Ми не будемо полемізувати з п. Чапленком на теми "церковної ідеології", хоча б уже тому, що, як видно з самого уживання п. Чапленком цього "формулювання", наш шановний критик занадто примітивізує справу, або й цілком не в курсі її.

Ми лише хочемо підкреслити, що спроба "перевиховати" п. Одрача, з метою зробити його атеїстом, атакувавши його з позиції обвинувачування у "відсталості" не є справа літературного критика вільного світу, бо й такий закид поза межами СССР не є підставою до дискваліфікації письменника як художника слова, але в той же час дуже знижує опінію читача (і не тільки читача) про рівень того тонкого підходу критика до таланту й душі письменника, якого вимагає якраз модерна критика світової літератури.

**

Прочитав я також відповідь о. прот. М. Овчаренка на згадану вище рецензію. Я не думаю, що цю відповідь треба було подавати в атмосфері такого ж "високого тиснення". Ця атмосфера дуже знижила якість відповіді. На мою думку, п. Чапленко нікого не хотів образити, — такий уже в нього "мовостиль". Непогано, що о. протоієрей навів кілька загальновідомих фактів про релігійність Дарвіна, Павлова й інших, але ж цим п. Чапленка не переконаєш, бо він не хоче вчитися, а хоче лише вчити й ДИКТУВАТИ іншим свій атеїстично - матеріалістичний світогляд.

Докази о. протоієрея, що Шевченко вживав невідповідні вирази щодо Бога подібно як маті, розсердившись на дитину, каже: "А щоб ти пропала!" не витримують ніякої критики і не повинні були б мати місця у серйозній відповіді.

Найгірше ж у відповіді те, що о. протоієрей вирішив "забити двох зайців і цілився в них аж доки ті... втекли. О. прот. М. Овчаренко вирішив звести порахунки з п. І. Д., який виступив проти "глиняної теорії"! Хіба ж тут справа в "буквоїдстві"? Справа в тому, що наша молодь не обізнана із Святым Письмом належним чином, і якщо має якісь сумніви чи хибні уявлення, їх треба з любов'ю й терпеливістю з'ясувати, а не ображатися, не обвинувачувати п. І. Д. в неправді, у тому, що він є "послідовник" п. Чапленка, у намаганні "потоптати християнство" і в усіх смертних гріхах. Це теж переходить рямці правил етики в дискусії і кому-кому, а священикові, цих рямок переступати не вільно. Свобода теж, користуючись виразом о. протоієрея, дозволяється не на це.

Дуже добре зробила редакція "Молодої України", що дала місце рецензії п. Чапленка і відповіді на неї. Лише в такий спосіб вилущується з шкаралупи правда, а не способом заборони висловитися, або ще гірше уснimi обвинуваченнями в таких місцях, де не можна на них відповісти. Знову таки — це є вільний світ, а не СССР, де за невідповідний світогляд прив'язують до ганебного стовпа, і не фашистсько-католицька Еспанія, де за антикатолицьку думку людину ставлять під політичну підозру.

Час би усім нам це засвоїти.

ПОДЯКА

Редакція і адміністрація "Молодої України" широко дякують філії ОДУМ-у в м. Сіракуз, США за щедрий різдвяний подарунок на видавничий фонд журналу в сумі \$50.00.

Редакція і Адміністрація "МУ".

Валерій ОСТАПЕНКО

ЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ДЛЯ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ

(Закінчення з попереднього числа)

Фізично розвинути своє тіло можна й поза армією, в домашніх умовах, регулярно займаючись спортом. Інтелектуальний розвиток досягнеться навчанням, і для цього не обов'язково закінчувати військову академію. Але оту третю якість, таку цінну для кожного мужчини, найкраще розвиває армія.

Чому? Бо в армії існує тверда дисципліна. Це є альфа і омега всього армійського буття.

Слово "дисципліна" часто зустрічаємо в цивільному житті, але тут воно має одностороннє, специфічне значення — утримання певного порядку. Батько вдома, учитель у школі, керівник на праці і провідник в організації — всі вони застосовують певні дисциплінарні методи, але, як правило, з одною метою — для порядку.

У військовій службі слово "дисципліна" має куди ширше поняття і значення.

Військова дисципліна — це ціла система, великий комплекс схематизованих та кодифікованих правил і обов'язків; це безупинна діяльність багатьох людей в ділянці воєнної філософії, воєнної науки і в практичному армійському житті. Військова дисципліна складається з двох елементів: субординації та екзерцисії.

Субординація — це відповідний поділ особового складу армії на військові ступні-ранги. Цим здійснюється передача волі начальника його підлеглим — "згори донизу". І, як позитивна реакція на волю начальника, безумовний послух — "знизу дотори".

Екзерцисія — це спільний вишкіл, розвиток, гартування.

Ми відрізняємо за формою — дисципліну зовнішню і дисципліну внутрішню, за природою — автоматичну і свідому.

Зовнішня дисципліна заключає в собі зовнішні ознаки підпорядкування, внутрішня — ступінь свідомості. Природа дисципліни залежить від народу, від ступеня духовості народу. Дисципліна жорстока формою має в собі більше автоматизму, але для збереження якості дисципліни в ній мусить бути певна частка автоматизму.

Яке ж значення має військова дисципліна в розвитку людини?

Військова дисципліна розвиває п'ять цінних якостей:

1) Послух. — В армії прийнято дивитися на послух не як на ознаку слабости або приниження, а як на ознаку високої гідності людини — вміти слухати так само важно, як і вміти наказувати, і хто не вміє слухати, той не може наказувати.

В армії молодий рекрут попадає відразу під нагляд сержанта і капрала. Ці невідступні "опікуни над солдатськими душами" своїм поводженням викликають у молодого рекрута (цивільне "я") симптоми протесту. В одних це виявляється у формі суперечок, а то й у формі явного не-

послуху. В інших — у формі пасивного невдовolenня, пригнічення, загальної депресії.

Але з бігом часу, як перші, так і другі, починають розуміти, що проти волі сержанта і капрала нічого не вдієш, що вони завжди "мають рацію", бо діють за вказівками й вимогами старшого начальника і дисциплінарного статуту.

Це недавно неприязнє ставлення до сержанта і капрала може й не перетворюється в "любов" до них, але, все ж таки, змінюється почуттям пошани. Обурене цивільне "я" також поступово вгомонюється і на його місце появляється нове, здорове бажання: бути таким, як і всі — добрым, дисциплінованим вояком.

Це вже є ознака внутрішньої дисципліни, тобто усвідомлення, що послух це, передусім, пошана до старшого, незалежно від того, чи це буде стосуватися начальника, чи незнайомої старшої людини на вулиці.

2) Ініціатива. — Вона має велике значення в житті людини, особливо молодої, яка починає самостійне життя.

Ініціатива — явище природне, але вона може бути розвинена або, навпаки, пригнічена умовами виховання чи буття.

Умови армійського буття дуже добре сприяють розвиткові власної ініціативи, але тут цей розвиток контролюється дисципліною, узaleжнюються від нових умов. Річ у тому, що ініціатива — явище імпровізаційного характеру, а всяка імпровізація — ворог організації. Отже, в сфері воєнної діяльності необмежений вияв власної ініціативи неминуче приводив би до конфлікту з дисципліною.

Юрій ШКРУМЕЛЯК

КОБЗАРІВ ПОРТРЕТ

Художнику, облиши на мить моря,
І сині гори, й сонце у діброві
Та намалюй Тараса-Кобзаря:
Високий, мудрий лоб, і темні брови,
Густий, козачий вус, уста і — очі...
Та так зумій, щоб з уст отих тонких
Вчуvalась мова, слово те пророче,
Цо заступилося за рабів німих.
А з тих очей, з-під тих кошлатих брів, —
На чесних щоб тепло-добро ясніло,
Та на лукавих щоб іскрився гнів
І пік вогнем іх підлу душу й тіло.
Та щоб і погляд той, і ті вуста,
І вид увесь — натхненням осіnilo, —
Цоб з них світила та любов свята,
Якою серце Кобзаря горіло:
Любов гаряча, як сто сонць в діброві,
Любов могуча, як тих гір основа,
Любов глибока, як оті моря. —
Таким змалюй нам, друже, Кобзаря!

Ось чому в армії ввесь її особовий склад виховується на засаді: вияв власної ініціативи залежить від характеру дій даної особи, від її посади та ступеня відповідальності. Так, у тактиці вияв власної ініціативи є явищем доцільним і бажаним, в операції — ледве допускальним і абсолютно недопускальним у стратегії. Простіше це виглядає так: чим вище становище займає людина, чим більшу вона несе відповідальність у загальній справі, тим менше вона має право на власну ініціативу.

Перенесемо це в сферу цивільної діяльності на такому простому прикладі. В помешканні, де перебуває багато студентів із своїм професором, одному студентові зробилося гаряче. Він устав і відчинив вікно. Чи це буде виявом власної ініціативи? Ні. Це буде виявом свавілля, недисциплінованості. Бо відчинене вікно може неподобатися іншим, а головне тут є професор, якого слід було б запитатися перед тим, як відчиняти вікно. Але, якби в цьому помешканні раптом вибухла пожежа і цей самий студент перший кинувся її гасити — це вже було б виявом власної ініціативи.

3) Практичність. — Не всім доля судила родитися багатим або щасливим. Більшість людей прокладає собі шлях у житті своїм розумом і м'язами. Але бути розумним і фізично здоровим — це ще не все, бо навіть при таких цінних прикметах можна не вміти зварити собі їсти або пришити гудзика. Таких людей називають непрактичними або, простіше кажучи, — "життєвими нездарами".

Армійське життя — це спартанське життя, життя без розкошів і привілеїв. Тут усє унормоване: навчання, праця, відпочинок, платня, одяг, харчування, а до того ще вояк має постійний обов'язок самому дбати за свою зброю і майно. Все це розвиває в ньому здібність пристосовуватись до всяких умов життя. Цю здібність демобілізований вояк переносить у цивільне життя. Щоправда, не всі в однаковій мірі. Уродженим "життєвим нездарам" не поможет і армія, але для більшості вона є нейліпшою школою практичного життя.

4) Етика, — ця невід'ємна прикмета вояка.

В цивільному житті під етикою ми розуміємо сукупність певних правил і звичаїв, якими люди послуговуються у своїх взаємовідносинах. Таке саме поняття існує і в армії. Але тут етику ділять на дві частини: етику воєнну і етику військову. Воєнна етика — це сукупність правил і звичаїв, — як кодифікованих, так і некодифікованих — якими повинні керуватися противники на війні. Військова етика — це правила і звичаї, встановлені у взаємовідносинах між членами військової родини, з одного боку, і військового середовища та цивільного населення — з другого.

Відмежовувати військову етику від цивільної не можна, бо етика має скрізь однакові засади. Ріжниця полягає радше в методах "прищеплення" етики молоді. В армії це відбувається під впливом дисципліни. Там за неетичні, аморальні

вчинки, як правило, карають дисциплінарним шляхом і судом чести.

В цивільних умовах такі методи виховання становлять окремі випадки.

5) Хоробрість. — З цивільного погляду добрий вояк це, передусім, хоробра людина. Цього заперечити не можна. Але воєнна філософія і воєнна наука в цьому питанні роблять одно застереження, а саме: хоробрість "сама по собі", так би мовити, "гола хоробрість" є — річчю малоцінною, а може бути й шкідливою.

У сфері воєнної діяльності поняття хоробрості поширюється ще на два різні поняття — рішучості і мужності. Так, хоробрим "має право" бути рядовий вояк, а офіцер мусить бути рішучим, бо в рішучості є й елемент хоробрості, але хоробрості не "самої по собі", а заснованої на правильній оцінці ситуації і свідомості високої чести командувати і вести за собою людей. Мужність — це рішучість, зв'язана із свідомістю великої відповідальності.

Взагалі хоробрість — це досить абстрактне поняття. Вона може бути дійсною і показовою, прославленою і незаваженою, корисною і шкідливою.

Наприклад, військову частину, людей, що під натиском ворога втримали в своїх рядах дисципліну, вже не можна назвати боягузами, хоч справді хоробрих, яким "усміхнувся з неба святий Юрій", буває три або п'ять на цілий батальйон.

Армія хоробрих людей не "продукує", але приклад рішучого командира і хоробрих товаришів може з боягуза зробити хоробру людину. Досвід показує, що в загальній масі боягузів має перевагу тип "шкурника". Цей тип легко піддається перевихованню. Але єдиною школою такого перевиховання є армія.

Усі згадані вище прикмети людини в своїй основі мають два первні — розумовий і вольовий. Рівновага між ними дає нам тип ідеальної людини. Але таких людей ми зустрічаємо дуже й дуже мало. Переважно у людини буває гипертрофія одного елементу за рахунок другого — розвиток розуму при атрофії волі, чи навпаки. Більше значення в житті людини має сильна воля, бо воля походить від серця, є явищем духовим, ірраціональним, вищим за розум — явище раціональне. Розум розвивається науковою, а воля — вихованням, і найліпше цьому сприяє армія.

На закінчення я хотів би звернутися до шановного читача трохи, як то кажуть, приватно: Прошу не вважати цю статтю за якусь "пропаганду мілітаризму". Єдиним моїм бажанням було з'ясувати нашій молоді (і, безперечно, деяким батькам також), яку користь приносить військова служба в духовому розвитку людини. Щоб та, мовляв, ідучи до армії, робила це з легким серцем, а батьки при тому менше проливали сліз.

Кажу це цілком щиро, бо й сам маю сина, якого незабаром можуть покликати на військову службу.

Микола ВІРНИЙ

ВИСТАВКА ДО СОТИХ РОКОВИН ПОЛЬСЬКОГО ПОВСТАННЯ

До сотих роковин польського повстання проти російського поневолення (1863-1864 роки) в нью-йоркській публічній бібліотеці впорядковано виставку. Виставлено понад сто експонатів, пов'язаних з тодішніми подіями: книжки, періодичні видання, фотографії, оригінальні документи польською, білоруською, російською, українською, англійською, французькою, німецькою та іншими мовами.

Частина цих документів виявляє ставлення українців до польського повстання.

Провідні постаті нашого суспільства, наприклад, історики і громадсько-політичні діячі — Микола Костомаров та Володимир Антонович, як і більшість української інтелігенції, відмовилися підтримувати поляків: з політичних і соціальних причин. Не підтримало повстання і українське селянство. Навчений гірким досвідом минулого, український селянин залишився байдужим і підозрілим навіть тоді, коли польський революційний уряд проголосив "Золоту грамоту", в якій обіцяв українцям визволення з московської неволі і надання їм рівних прав із польськими громадянами. Але на виставці бачимо також фотографії учасників польського повстання — українців, імена яких золотими літерами записані на тогочасних сторінках польської історії.

Це передусім українські офіцери імператорської армії: Петро Сливицький і Андрій Потебня. Один був провідником підпільної групи не-польських офіцерів, що разом з поляками підготували повстання. Другий керував революційним комітетом не-польських офіцерів. Вони, як і чимало інших українців, загинули в лавах повстанців.

Документи виставки свідчать, що повстання коштувало полякам великих людських жертв. Убито двадцять п'ять тисяч, а п'ятдесят тисяч заслано в Сибір. Десять тисяч спроваджено на тяжкі роботи і триста дев'яносто шість чоловік покарано на смерть. Так розправився імператор Росії Олександр Другий з тими, що хотіли здобути для свого народу волю і незалежність.

На виставці в нью-йоркській публічній бібліотеці знаходимо листа Ярослава Домбровського, який утік із-під арешту царських слуг за кордон. Написано листа в Парижі, де жив керівник польської партії "червоних". У цьому листі 1867-го року, Ярослав Домбровський, звертаючись до учасника польського повстання, українця Омеляна Беднарчука та його політичних приятелів, пише:

"Чули ми і читали не раз доказування москалів і німців, що і поляки не мають ніяких умов до самостійного політичного життя. На мій погляд, кожний народ тільки сам має право виносити вирок про себе. Потреба свободи, відчува народом, дає йому незаперечне право позбутися опіки. Всякі порушення з боку чужих впливів або влади є гвалт. Той гвалт стає тим огиднішим, коли заподіяний народом, який бореться за свою власну незалежність. Такий народ позбавляє себе моральної підстави, бо

Борис ОЛІЙНИК

**

В день ясний і вночі горобині,
В рідній, чи вдалій стороні, —
Ти в моєму серці, Україно,
Думою Шевченка гомониш.

До твого ясного неспокою,
До твоїх натомлених долонь
Припаду Дніпровою снагою,
Райдужами вистелю твій сон.

А як вечір срібними човнами
Пропливє між парами в саду, —
Над твоїми чистими думками
Зіркою щасливою зійду.

дією визнає за неправильне — те, що є предметом його власних прагнень."

На закінчення свого листа до українських друзів Ярослав Домбровський каже, що "моїм гаслом є: через свободу до незалежності".

З такими думками і фактами зустрілися ми, оглядаючи експонати виставки в нью-йоркській публічній бібліотеці, приурочені до столітніх роковин польського повстання 1863-1864 року.

На закінчення цього короткого репортажа додамо декілька слів від себе. Історія нашого минулого, поляків й українців, у боротьбі затяжній, одчайдушній і мстивій допровадила нас до такого стану, що сьогодні над нами, борцями за країну майбутнє своїх народів, стоїть той самий пан, тільки жупан його став іншим. Біла імперія стала червону. Царський наказ замінює воля вождя комуністичної партії.

І коли дивишся на польську виставку, думаєш про своє. Сьогодні наші народи б'є один батіг — столиці жорстокої імперії, такої же безпощадної, як і в минулому. Але якщо наші народи об'єднують сили — не підніметься батіг. А зробити це треба на радість грядущим поколінням. Тоді наївки стане поляк побратимом українця. І здійсниться давні мрії наших предків, волелюбних трудівників: жити у мирі й любові із сусідом своїм, як рівний з рівним. І будуть незалежна Польща і самостійна Україна.

У ВАГА !

У ВАГА !

Об'єднання Демократичної Української Молоді в Торонті запрошує всю молодь і старше українське громадянство на

"ВЕЧІР "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"

що відбудеться в неділю, 7-го квітня ц. р., в будинку української катедральної православної громади 404 Бетерст вул.

Початок о 5-ій годині вечора.

Вступ за добровільними датками.

Прибутки підуть на розбудову журн. "Молода Україна".

Управа філії ОДУМ в Торонті

ПОМЕР МИХАЙЛО ОРЕСТ

В Авгсбурзі (Зах. Німеччина) у вівторок 12 березня ц. р., після короткої важкої недуги помер відомий український поет, літературознавець і перекладач Михайло Орест, справжнє прізвище — Михайло Зеров, брат відомого українського поета, професора-історика літератури Михаїла Зерова, що його московська комуністична влада разом із цілою плеядою інших українських письменників і культурних діячів знищила в 30-их роках.

Писати почав Михайло Орест ще в Україні, але був репресований так само, як і його брат, і нічого не давав до друку. Із першими своїми друкованими творами виступив щойно 1944 року, переїхавши до Львова, а згодом — на еміграцію в Західну Німеччину. До останнього часу жив в Авгсбурзі. Покійний був автором низки збірок оригінальних поезій: "Луни літ" (1944), "Душа і доля" (1946), "Держава слова" (1951), "Гість і господа" (1952) та ін. Був також Михайло Орест одним із найвидатніших перекладачів, і злагатив українську перекладну літературу низкою антологій французької, німецької та взагалі західноєвропейської поезії.. Як літературознавець, дав кілька важливих досліджень до історії літературного процесу в Україні 1920-30 років.

Похорон сл. п. д-ра Михайла Зерова — Михайла Ореста — відбувся в суботу 16-го березня ц. р. на кладовищі Вальдфрідгоф у Мюнхені.

Левко РОМЕН

НА СМЕРТЬ МИХАИЛА ОРЕСТА

...Комоні ржуть за Сулою,
слава гrimить у Києві...
("Слово о полку Ігоревім")

I знов жалоба в нас — у вічність відійшов
Один із лицарів Держави Слов'я...
Він слова збросю скрізь ворога боров, —
Палала зброя та, до бою все готова!

Хоч серце рвали так, бринівши, луни літ,
Аж мліла й плакала душа (й химерна доля),
Та — гість господі цій — він слав життю привіт,
Дарма, що — зраджена! — стогнала з ним і воля!

Проймав за зраду ту його відомсти гнів,
Але — й слодкий жах, як бачив силу слова...
Ta слово — стоптано... I тут він зрозумів,
Чом опинивсь народ в мережаних оковах...

Чужі безжурності та наших дум жалі
Порівнював поет та з мови, із чужої.
Перекладавши знат, чом на своїй землі
Не втримались вони — і лицарі, і вої...

Зганьбила ж бо орда той слова маєstat...
Ta оновивсь він знов — і вірним є за зброю!
Тому й лютує той північний супостат, —
Що комоні заржуть ізнову за Сулою!

Ольга МАРУНИЧ

ХУДОЖНИКАМ

Не малюйте Шевченка плебеєм
У кріпацькій пошарпаній світі —
Я в нім бачу лише Прометея
У одежі, із сонця відлитій.

Лиш володаря дум України,
Що піднісся на грані столітні,
Щоб сіяти правду невпинно,
Щоб вогнем у віках пломеніти!

Не малюйте Шевченка солдатом,
Не малюйте на зло клятій долі,
Мій Шевченко завжди був прилатим
Мій Шевченко завжди був на волі!

Не малюйте поета в печалі,
Бо він — світоч і щастя народу,
Став пісок золотим в Кос-Аралі,
Де ступав він в хвилини негоди.

...А тепер наш Тарас — в кожній хаті
З нами словом живим розмовляє.
Є в Шевченка народження дата,
Дати ж смерти в Шевченка немає!

ЗВЕРНЕННЯ

12-ий Крайовий З'їзд ОДУМ-у Канади доручив Головній Виховній Раді та Головній Управі влаштувати і перевести в 1963 р. літній табір ОДУМ-у в околицях Торонто. Для успішного переведення табору потрібно багато елементів, поставлених на належному рівні. Брак або невідповідне їх зорганізування не дає належної користі, а не раз приносить і втрати. Деякі з необхідних елементів для добре переведеного і корисного табору є такі:

- а) добре підготована програма,
- б) відповідна кількість вищколених виховників,
- в) робітники в кухні,
- г) відповідне місце серед природи, коло води, з приміщеннями.

Від вицезгаданих елементів залежить успішне переведення табору. А тому то з табором пов'язані великі кошти. Щоб хоч частинно покрити видатки за кожного учасника табору, Головна Управа вирішила перевести льотерію на "ФОНД ЛІТНІХ ТАБОРІВ" та забаву. Чистий прибуток з льотерії та з забави призначений на започаткування таборів Юного ОДУМ-у.

В суботу, 20 квітня, 1963 р., о 8-ій годині вечора, в розкішній залі "Regency Towers Hotel" при 89 Avenue Road в Торонті відбудеться

ВЕСНЯНА ЗАБАВА

на якій будуть розіграні нагороди, зазначені на квитках. Оркестра ЯБЦЯ ЯБЛОНСЬКОГО.

Звертаємося до Вас із проханням, купуйте квитки на "ФОНД ЛІТНІХ ТАБОРІВ" і приходьте на забаву. Допоможіть збільшити учасників табору і тим самим злагати ряди ОДУМ-у новими членами!

**Головна Виховна Рада Юного ОДУМ-у
та Головна Управа ОДУМ-у Канади.**

Сергій ШПИЛЬКА

НА МІСЯЦЬ І НАЗАД!

Найповажнішим і одним з найкоштовніших проектів Сполучених Штатів Америки в ділянці просторових летів є проект "Аполлон". Проект цей має на меті не пізніше 1970 року безпечно висадити на Місяць і повернути на Землю двоє людей. Проектом керує Національна Адміністрація Аeronautики і Просторових Летів (NASA), яка обчислює кошти цього колосального заміру на \$20,000,000,000.

Перед тим як почати остаточні леті з людьми на Місяць, NASA мусить відбути велику кількість летів без людей, як також і пробних летів з людьми, щоб перевірити технічні концепції і знайдя проекту "Аполлон" і дізнатись про важливі, до цього часу ще не цілком вивчені, деталі про Місяць і про різні небезпеки для людського організму під час просторової подорожі. Вже тепер, починаючи ще від 1958 року, багато деталів "атмосфери" Місяця здобуто з допомогою супутників. Однак ще лишається здобути важливі дані про поверхню Місяця з метою розв'язати проблеми приchalювання на Місяць, можливість людського руху і праці в сфері місячного тяжіння. Більшість супутників, що їх NASA плянує випустити протягом наступних кількох років, має завдання здійснити ці і подібні інформації. Інші супутники, такі як "Марінер", будуть досліджувати інші планети.

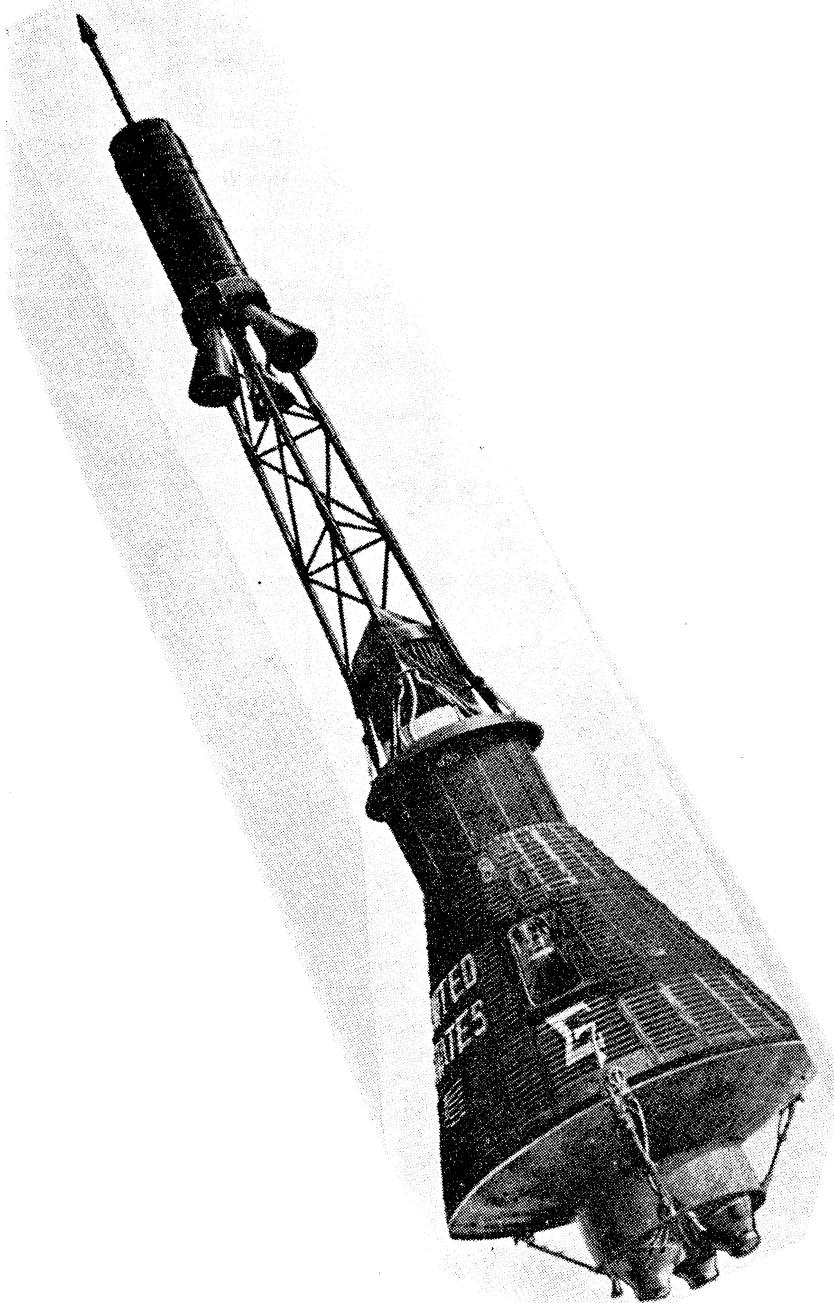
NASA плянує в 1963 і 1964 роках вислати ще кілька супутників типу "Ренджер", не зважаючи на те, що вистріли первіх чотирьох "Ренджерів" не були успішні. Наступні супутники цього типу будуть устатковані телевізійними камерами, які будуть увесь час, аж до самого моменту зудару супутника з Місяцем, пересилати на Землю фотознімки поверхні Місяця. "Ренджери" не мають потрібних ракет і приладів, щоб приchalити на поверхню Місяця.

Наприкінці 1964 року NASA сподівається почати лети автоматичних супутників, прозваних "Сурвейор", бо в цей час уже повинні бути готові потужні дви-

гуни, з допомогою яких "Сурвейор" зможе висадити на поверхню Місяця прилади до 300 фунтів ваги. Приchalювання буде виконане спеціальними ретrorакетами. На радієвий сигнал із Землі ретrorакети будуть автоматично запалені і, діючи в протилежному напрямі до сили тяжіння Місяця, вони зневірталізують частину сили тяжіння і в цей спосіб будуть діяти як гальма. Телевізійні апарати під час знижування будуть увесь час передавати детальні фотознімки го-

ризонту і "атмосфери" Місяця. Пізніше ці самі апарати будуть передавати на Землю деталі автоматичної спектрографічної і сейсмографічної аналізи місячної поверхні. NASA плянує вистрілити сім супутників типу "Сурвейор". Одні будуть мати за завдання приchalити на поверхню Місяця, інші, кружляючи навколо Місяця на віддалі 60 миль, будуть з допомогою спеціальних фотоапаратів продукувати детальні мапи Місяця, а також пересилати численні важливі подробиці місячної "атмосфери".

Усі американські просторові

Кapsуля "Меркурій"

людські лети будуть фактично підготовчою частиною проекту "Аполлон". В 1963-4 роках під час летів в одноособових капсулях "Меркурій" американські астронавти будуть випробовувати прилади і інструменти з метою усталити їхню придатність для проекту "Аполлон". В 1965 році в двоособових капсулях "Джеміні" довші земні орбіти будуть виконані двома астронавтами. Крім технічних експериментів, проект "Джеміні" дасть можливість перевести вивчення психологічного і медичного характеру. Науковці і лікарі з допомогою телевізії і радіо зможуть обсервувати ефекти довшого просторового лету, а зокрема вплив браку тяжіння на людський організм і психіку, і можливість гармонійної співвідповідності. Інформації цього роду не тільки конечні для проекту "Аполлон", але й також для інших запроектованих просторових летів. НАСА замовила двадцять двоособових капсуль "Джеміні" і передбачає, що деякі земні орбіти "Джеміні" будуть тривати 14 днів. Сам проект "Аполлон" (на Місяць і назад) запланований тільки на 7 днів. Подвійні і потрійні вистріли капсуль є також в пляні. Це означає, що дві або три капсули будуть кружляти навколо Землі в той самий час. Завершенням проекту "Джеміні" буде зустріч і фізичне сполучення, під час ідентичного орбітного лету, двох капсуль. Удосконалення цієї техніки конче потрібне для застосування в проекті "Аполлон". В серпні 1962 року СССР виконав подвійний вистріл двох "супутників" — одноособових капсуль, однак фізичного сполучення не було. Також не має точних даних, на яку віддалі ці дві капсули зблизились.

Вже майже вирішено, що по дорожці на Місяць і назад застосує техніку місячної орбіти. Більшість науковців і зневажливців віршили, що екскурсійний повіз повинен злетіти на Місяць з місячної орбіти, це означає, що капсула "Аполлон" буде вистрілена із Землі з достатньою силою, щоб досягнути орбіти кружляння навколо Місяця, попередньо видірвавшись від сили тяжіння Землі. Щойно тоді з допомогою додаткових ракет час-

тина капсулі, яка буде фактичним екскурсійним повозом, — знизиться на Місяць. Пробні лети капсуль "Аполлон" без людей заплановані вже на кінець 1964 року, однак перший лет, також без людей, який має досягти місячної орбіти, не відбудеться раніше 1965 року.

Остаточна система, яка завершить заплановану на 1970 рік мету проекту, буде надзвичайно складна. Ракетна двигунна система разом із капсулею "Аполлон" буде важити приблизно 6,000,000 фунтів, буде 325 футів завдовжки і 13 футів в діаметрі. Ракетна система буде складатись з трьох частин. Вистріл відбудеться з славного Кейп Канаверал, де вже підготовляють виключно для цієї мети на 73,000 акрів площину. Земний вистрільний комплекс і допоміжні установки з конечною будуть також складні. Ракетна система і капсула будуть збудовані в приміщеннях, віддалених від вистрільної площини, а тоді будуть доставлені у вертикальній позиції і зложені разом велетенським роботом-трактором, більшим від нормальної бейзбольної площини! Сама капсула буде складатись із трьох компартаментів. В п'ятитоновій контрольній частині, 12 футів завдовжки, міститимуться три щасливці (а, може, нещасливці), яких прізвища, так чи інакше, будуть зафіковані в історії земної цивілізації. Двоє з них будуть професійні летуни-астронавти, а один — науковець. Друга частина, 23 туни завдовжки і 23 тонни вагою, буде здебільшого складатись з допоміжних ракет різного призначення. Деякі з них будуть вистрілені за 52, 28 і 9 годин перед обчисленим довершеннем місячної орбіти, а завданням їхнім буде втримати капсулю "Аполлон" на запланованому і детально обчисленому шляху. Інші забезпечать "Аполлонові" перфектну місячну орбіту, а завдання ще інших буде — повернути вистрілом капсулю на Землю. Третя, 15-титонова і 70 футів завдовжки частина, прозвана "комахою", буде властивим екскурсійним місячним повозом.

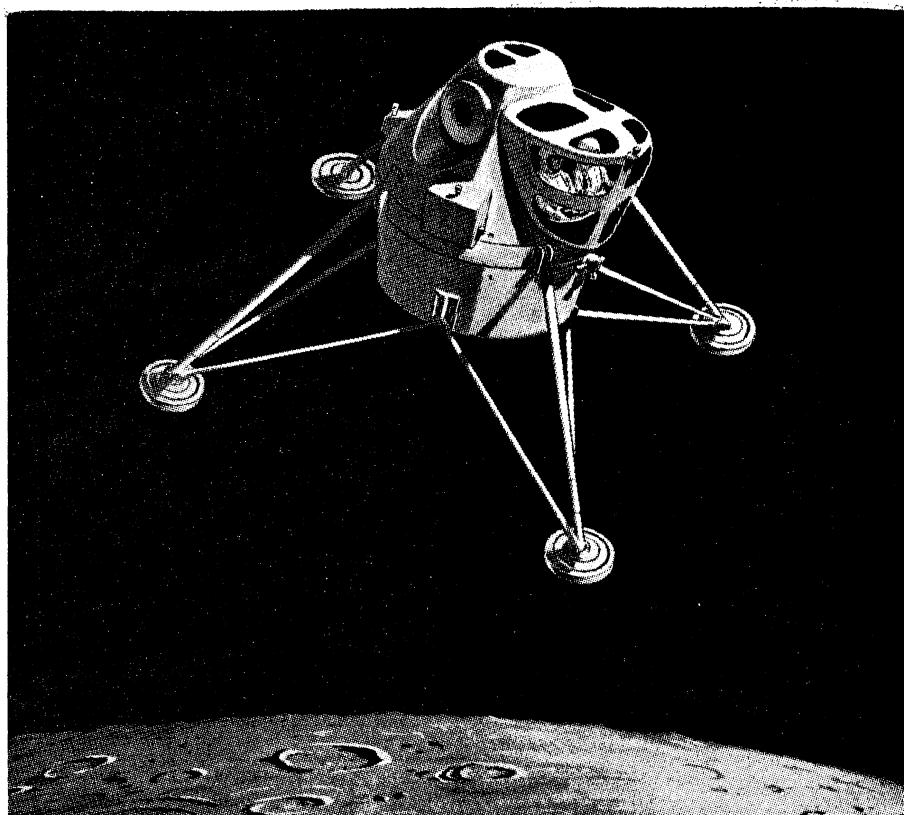
Планована орбіта капсулі "Аполлон" навколо місяця буде віддалена приблизно на 100 миль

від поверхні Місяця при його екваторі. Один із залоги залишиться в кружляючій капсулі, а два інші в "комасі", контролюючи лет спеціальними ракетами, знизяться на віддалі 10 миль від Місяця, щоб вибрати відповідне місце висадки і остаточно з допомогою реторакет "комаха" сяде на Місяць. Цю останню фазу своєї подорожі астронавти відбудуть, лежачи на спині в спеціальних приміщеннях, подібних до лікарських ношів. З допомогою телевізорів, або системи зеркал вони зможуть стежити за процесом висадки. "Комаха" перед дотиком до поверхні Місяця випустить чотири ніжки, на якому вона й осяде.

Дослідження Місяця триватиме один або два дні, а тоді "комаха" зможе віддалитись від поверхні Місяця і причалити до матірного супутника — капсулі "Аполлон". На випадок, якщо "комаха" не зможе зустрітись на означеному орбітному пункті з капсулею, капсула зможе з допомогою своїх сильніших і більше контролюваних ракет досягнути і сполучитись з ракетою. Тоді астронавти перейдуть з "комахи" в капсулу "Аполлон", а "комаху" залишуть в просторах. Тоді знову з допомогою ракети "Аполлон" буде вистрілений в напрямку Землі.

Якщо деякі з читачів зачнуть скептично хитати головами, мовляв, це все тільки казка-фантазія, ми їх запевняємо, що все це конкретні й серйозні плянини, а вищезгадані деталі взято з найповажніших наукових і технічних публікацій. Вже багато мільйонів доларів видано на переведення цих плянів у життя, а незабаром ми будемо очевидцями тих подій. Але це правда, що теперішня дійсність в ділянці техніки й науки більш неймовірна, ніж фікційні казки з перед тільки п'ятьох чи десяткох років!

Вистріл і поворот капсулі "Аполлон" мусить відбутись через так звані "вікна" в сильно радіоактивному перстені, який існує навколо земної "кулі" і який найнебезпечніший над екватором. "Вікна" існують над північним і південним полюсами. Вихід капсулі з радіоактивного

"Комаха" проекту "Аполлон" (за уявою винахідника)

перстеня має відбутись над північним полюсом, а поворот над південним. Поворот під вплив земного тяжіння відбудеться при надзвичайно високому прискоренню, що виклике високу температуру на поверхні "Аполлона" і для того капсуля буде захисена спеціальним захисним щитом. Поворот капсулі "Меркурій", в останньому американському леті, був надзвичайно критичний під цим оглядом: захисний щит тільки "на волос" зміг врятувати життя астронавта. Щит "Аполлона" мусить бути набагато сильнішим і відпорнішим. "Аполлон" має приземлитись на Північно-Американському континенті з допомогою сильних парашутів. Також є пляни ще перед вистрілом "Аполлона" на Місяць, висадити на поверхню Місяця спеціальний, із запасами, повіз для послуг і безпеки "комахи" та її пасажирів.

Програма проекту "Аполлон" надзвичайно складна і для того великі зусилля потрібні, щоб виконати намічене завдання в 1970 році. Немає ніякого секрету, що США за всяку ціну хочуть пребути на місяць раніше, ніж СССР, знаючи добре, що такий осяг здобуде величезний престиж для

США і таким способом закомпенсувати перші земні орбіти "супутників" СССР. НАСА певна, що Америка зможе висадити своїх громадян на поверхню Місяця раніше, ніж СССР, хоча НАСА перестерігає, що для досягнення цієї мети потрібне загальне зусилля цілої держави. Щонайменше 300,000 людей буде затруднено в проекті, що означає річну платню в сумі приблизно \$2,000,000,000. Не кожна держава зможе собі дозволити на такі величезні витрати на проект, який тимчасово не має таки практичної вартості. Тільки багата держава, з добре розвиненою промисловістю в усіх ділянках техніки та науки має шанс успішно досягнути цю мету. Тільки завдяки своїй диктаторській політичній структурі і зосередженню зусиль в одній ділянці, зміг СССР перегнати США в деяких специфічних відділах просторового змагу. Однак, щоб дістатися першому на Місяць, СССР не має належних ресурсів, крім того, й широко розвиненої, здоровової економічно, промисловій системи. Через те НАСА твердить, що американські громадяни будуть першими на Місяці, але водночас і приспішує темп праці проекту "Аполлон".

З ЖИТТЯ ОДУМ-У

КВІТЕНЬ — МІСЯЦЬ "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ" В ЧІКАГО

На 7-ій Конференції ЦК ОДУМ-у в Сіракуз (США) ухвалено, що кожного року місяць квітень, кожна філія повинна призначити для одумівського журналу "Молода Україна". Впродовж квітня філії мають влаштовувати імпрези, танці, доповіді, збирки, гроші з яких мусять бути призначені на журнал ОДУМ-у.

Чікагська філія вже розпочала підготовку до імпрези "Молода Україна". Члени філії підготовлюються до приєднування в квітні більшого числа передплатників і мають перевести збирку на пресовий фонд журналу.

Імпреза, гроші з якої будуть призначені на журнал, відбудеться в неділю 5 травня о год. 6-й вечора в будинку ОДУМ-у. Це буде мистецький вечір, присвячений великому українському історикові, визначному організаторові української науки, політичному діячеві й публіцистові проф. Михайлів ГРУШЕВСЬКОМУ. Автор 9-ти томової праці "Історія України-Русі" в першій фазі визвольних змагань України в 1917 році був обраний на голову Української Центральної Ради. З його ім'ям зв'язаний розвиток історичних подій від створення Української Центральної Ради до 4-го Універсалу, яким проголошено Самостійність України. Проф. Мих. Грушевський 29 квітня 1918 року був обраний на президента Української Народної Республіки. В імпрезі, присвячений визначному діячеві України, візмуть участь найкращі сили чікагської філії, включно з квінтетом ОДУМ-у.

У суботу, 20 квітня, філія іде з концертом на запрошення слов'янської православної церкви "Христа Спасителя" до Ракфорду (90 миль від Чікаго). До мистецького виступу філії входять точки квінтету, танці танцювальної групи "Метелиця" під керівництвом Ростислава Тягнибока, дует під акомпанемент мандолін, співи, музика і гумор. Парафіяльний хор виконає на концерті ОДУМ-у кілька пісень.

Реф. преси та інформації

Величава імпреза відділів Юного ОДУМ-у в Торонті

У неділю 24-го лютого, заходами виховників Юнодуму та управи філії ОДУМ-у в Торонті влаштовано вечір юнодумівської мистецької самодіяльності, який відбувся в будинку катедральної православної громади при 404 Бетерст вулиці. Добре підготований і зорганізований вечір за-

піснями "Білі Каштани", муз. Майбороди та "Закувала Зозулєнька".

Потім Галія Максимлюк прочитала оповідання — "Я повернувсь", Анна Бисько — музичний супровід хористам з роя Лісових Дзвіночків — виконала сольно на фортепіано: "Українська

Рій "Лісові дзвіночки" відкриває концертову програму.
Дирігує виховниця Валентина Родак

лишив приємне враження на численну (приблизно 150 осіб) автодорію глядачів, які бурхливо оплескували юних виконавців програми. Широка й добре підготована програма вечора виповнила дві години приємного відпочинку батьків, одумівців і симпатиків ОДУМ-у та наочно показала добре висліди систематично провадженої праці серед українського юнацтва, а також зростання кадрів Об'єднання, що має вже 13-річну свою історію.

Вечір відкрив рій Лісових Дзвіночків "Маршем Української Молоді", слова Ів. Багряного, музика М. Фоменка. Хором керувала виховниця рою Лісових Дзвіночків — культурно-освітній референт Гол. Управи ОДУМ-у Валентина Родак. Змістовне вступнє слово виголосив член відділу Юного ОДУМ-у — Олег Валер. Вечір продовжував хор юначок

Думка" та "Є у мене голосочок". Одна з наймолодших одумівських юначок — донька одумівця, керівника гуртка українських народніх танців, Маруся Балдецька, виконала танець "Козачок". Микола Гайдамака з повним відчуттям гумору прочитав гумореску "От упав", викликавши на залі веселий сміх. Маруся Глущенко з групою юних одумівців влаштувала інсценізацію "Чи ви пізнаєте характер людей по тому, як вони сидять". Дівочий квінтет виконав українську народну пісню — "Та нема гірш ні кому". Хор найменших одумівок майстерно виконав дві пісні "Два півники" та "Через міст". Олег Літвінов прочитав жарт С. Руданського "Царі", а Маруся Бойко продекламувала Мятківського "Сліди". Усі точки програми вдало заповідав Вадим Коржанівський. Офіційну частину програми вечора закінчено піснею "Чи знаєш ти".

У другій, неофіційній частині програми, одумівки торонтонської філії розносили каву та солодку перекуску глядачам, що за застеленими столиками провадили жваві гутірки.

Слід відзначити, що цю різноманітну програму вечора добре виконували нові виконавці, прикрашаючи її збагачуючі вечір.

Відділ Юного ОДУМ-у в Торонті складається з п'ятьох роїв: трьох дівочих та двох хлоп'ячих,

Група юних одумівок при ватрі.
"Чи знаєш ти найкращу в світі пісню?"

до яких входять понад 60 членів. Рої складаються з членів відповідно до віку. До кожного прикріплено окремого виховника, які систематично раз чи двічі на тиждень відвідують сходини із своїми членами, проробляючи різноманітну виховну працю. В часи дозвілля, взимку, юнаки й янички разом з виховниками часто перебувають за містом на санчатах і ковзанцях. Влітку — на об'єднаних прогулянках.

У залі, в якій відбувався вечір юнодумівської мистецької само-діяльності, була й виставка дбайливо зроблених юнодумівцями на своїх сходинах експонатів. До них належали: кольорова мапа України з позначеннями на ній природними багатствами, вишивки народнього стилю та ін. При вході до залі стояла фігура молодої українки, яка символізувала юну одумівку, що вітає гостей.

За дбайливу підготовку вечора належить шире признання виховникам і голові Головної Виховної Ради Юного ОДУМ-у на Канаду — Петрові Родакові, а також виховникам: Валентині Родак, Діні Кравченко, Валентині Курелех, Ліді Буцькій, Олександрові Юхименкові, паням Є. Літвіновій і Романенко та всім одумівкам філії за добру обслугу гостей.

Юним одумівцям бажаємо й у майбутньому втримати ентузіазм і заохочення у своїй діяльності, з якою вони тепер працюють у своїх роях.

В. М.

РОКОВИНИ ВЕЛИКОГО ГОЛОДУ В УКРАЇНІ

У залі української православної громади, церкви св. Вознесіння м. Ньюарку, Н. Дж., з ініціативи Юного ОДУМ-у 10-го лютого 1963 р. відбулась виставка малярських праць з української тематики, аматора-маляра Костя Степового.

Виставка була присвячена 30-літтю великого штучного голоду в Україні. В залі було виставлено 24 картини.

Виставка була ґрунтовно і змістово підготовлена, декоративно оформлена та відповідала тій трагічній події, що відбулася 30 років тому, тобто голодові.

Виставку відкрив вступним

словом місцевий священик о. протоієрей Володимир Буката. Після чого передав слово авторові картин К. Степовому. Автор як очевидець трагічних подій під час великого голоду в 1932-33 роках жив і працював на селі вчителем.

Він у своєму короткому словопогаді розповів присутнім про той жах, ту трагедію, яку він бачив на власні очі і пережив. "Коли я з наказу районового відділу Освіти ходив по хуторах, щоб взяти на облік дітей шкільного віку, я бачив вимерлі цілі родини" — стверджує доповідач. І далі: "Брутальність і нахабство тодішнього уряду, на чолі якого стояли: Сталін, Молотов, Хрущов та інші, доходили до того, що коли наші брати із західних земель, довідавшись про голод в Україні хотіли надіслати харчі для голодуючих, то узурпаторський уряд заявив, що в них ніде ніякого голоду немає, що це відумка буржуазії"… "І тоді, коли мільйони українців в страшних муках корчились від голоду, умираючи в хатах і в полі, по городах і смітниках, на вулицях у містах і де тільки їх не було видно, — з голосників радіо по

всій країні ССР лунав спів трафаретної пластиинки: "Хороша страна моя родная", "Жить стало лучше, жить стало веселей".

Свій короткий спогад автор виставки закінчив словами: "Згадаймо всіх і буревій, зустріньмо дружно, всі, гуртом і в стінах рідної Софії, ми знов зустрінемось з Христом. Згадаймо." І попросив присутніх встать з місць і однохиличною мовчанкою вшанувати пам'ять жертв голоду.

Метода відкриття виставки, сполучена з вшануванням пам'яті поляглих голодовою смертю 30 років тому, виправдала себе стовідсотково і яскраво засвідчила однозгідність і пов'язаність цих двох імпрез.

Виставка була попереджена панахидою по жертвах голоду, яку відправив священик о. протоієрей Володимир Буката. Співав мішаний церковний і одумівський хор під керівництвом диригента п. П. Шкварко.

Добровільні датки від імпрези переслано на будову пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні.

Лідія Приходько

Управа роїв Чикагського Юн. ОДУМ-у
Сидять зліва: Надя Удовиченко, Ліна Степова і Катя Ковалчук.
Стоять: Віктор Удовиченко, Василь Ковалчук, Михайло Будько,
Олена Косогор і Віктор Войтихів.

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

Вельмишановні панове!

Мене занепокоїло те, що одумівці та й взагалі читачі журналу "Молода Україна" "мовчки" сприйняли появу соторого числа. Мені відомо, що крім М. Дальногого, покищо лише М. Дрімайлова та О. Коновал цей ювілей відзначили. М. Дрімайлова висловив свої побажання в листі до редакції, поміщенім у сотому числі "МУ", а О. Коновал — у дописі "Соте число "Молода Україна", що вміщений в газ. "Українські Вісті" з 3 березня ц. р.

Немає сумніву, що одумівцям і прихильникам ОДУМ-у орган "МУ" є дорогий. Доказом цього є хоч би той факт, що філії ОДУМ-у неодноразово призначали чималі грошові суми на пресовий фонд "МУ", щоб забезпечити вчасний вихід журналу, хоч гроши були потрібні й на інші цілі, як от Юний ОДУМ, придбання домівок тощо.

Все ж таки дбати лише за те, щоб журнал вчасно виходив, на мою думку, замало. Треба також цікавитись, що в ньому надруковано і яка з того користь. Тому я вважав, що з появою ювілейного числа знайдуться читачі, які, крім привітань і побажань, висловлять свої думки, чи "Молода Україна" задовільно виконує взяті на себе обов'язки, й подадуть чимало добрих порад, як саме ситуацію поліпшити. Думав, що на цю тему розпочнеться дискусія, яка, на мою думку, є бажана. Але виходить, що я помилився. Тому дозволю собі висловити особисту думку щодо останніх двох чисел журналу.

В передовій січневого числа "Сто Чисел" М. Дальний, коротко пригадавши, чому журнал "МУ" був започаткований і ствердживши, що надії основників нашого органу не здійснились, ще раз закликає молодь і старших авторів, які поділяють наші позиції, щоб допомогли зробити "МУ" такою, якою вона мусіла б бути. А саме "...редаговану так, щоб у ній були не тільки випадкові передруки або неграмотні "оригінали", але справді цікаві для молоді матеріали з усіх ділянок життя, з усіх частин широкого світу, з думками не лише

позиченими, а й власними". Далі автор пояснює, які саме наші позиції, і подає кілька тем, на які "МУ" хотіла б мати статті на своїх сторінках.

З твердженнями М. Дальногого цілком погоджується, але мушу зазначити, що крім статей на згадані ним теми, хотів би також читати в "МУ" статті й на інші теми, які тепер так дуже хвилюють українську молодь тут, на чужині, і в Україні.

Оповідання С. Жураховича — "Синій вечір" видалось мені слабеньким, хоч і передруковане з багатотиражного журналу. Натомість статтю І. Дзюби "Перший розум наш..." прочитав з присміністю. Аж не віриться, що в "Літературній Україні" трапляються часом такі насирізь українські статті. Репортаж О. Коновала "Десь там шумить Нігтара" цікавий і добре написаний. Сорок п'яту рініцю героїчного подвигу і трагедії студентського куреня під Крутами гідно відзначено в статті "Кров молоді за Україну". Рецензію М. Битинського на фільм "Тарас Бульба" прочитав за одним "махом". Щодо "Листа до Ц. К.", я погоджується з моїм приятелем, який сказав: "А знаєш, той бізнесмен аля "Правдивий Патріот", що продає китайські черв'ячки, чолубці тощо, справді молодець. Він цікавий гуморист. Чому він не пише частіше?

Поезії на сторінках "МУ" охоче читаю, досить часто розумію і часом вони мені подобаються. Наприклад, розділ із поеми "Павла Степа "Попереду Дорошенко", яким розпочинається лютневе число журналу, мені сподобався надзвичайно. Статті С. Голубенка читаю завжди. Мені подобається, що він, пишучи про життя і творчість якогось чужоземного композитора чи письменника, завжди згадує про його звязки з Україною, якщо такі були. Дискусійна стаття Л. Павлюка "Дещо треба переглянути" порушує кілька цікавих думок. Сподіваюся, що на ній будуть відгуки.

Загалом кажучи, часу, витраченого на читання "МУ", не шкодую і вважаю, що він добре використаний. Хотів би тільки частіше читати твори наших молодих авторів. Одумівець (Торонто)

Хвальна Редакція!

Дозволю собі висловити Редакторам і співробітникам признання за пророблену роботу та подаю кілька думок до соторого числа "Молодої України".

Сто чисел "МУ", це вже такий пам'ятник організованій демократичній українській молоді, що його не дастесь оцінити долярами! Ніякі матеріальні цінності, ані будови не затмаряТЬ 100 чисел "Молодої України".

Тому не бідкайтесь і не шкодуйте, що не маєте власних домівок! Користайте покищо з чужих, а гроши, що маєте, вкладайте в молоді. Організуйте, наїчайте та давайте поживу для юних і молодечих душ! Пам'ятайте, що капітал, вкладений в науку й виховання молоді, дає найвищий і найцінніший відсоток.

Найвище ціню Вашу настирливу й послідовну працю в пошукуванні власної дороги, незалежної думки, вільної від партійних впливів та в збереженні твердих етично-моральних засад.

Чи не добре сталося, що Ви дозволили о. прот. Овчаренкові висловити цінні, науково обґрунтовані думки, а потім вмістили статтю проф. В. Чапленка?

Ви звєте себе демократичною молоддю, а великий чеський філософ і будівничий чеської республіки проф. Масарик коротко вяснив слово демократія: "Демократія — це дискусія"! Отож дуже добре, що "Молоді Україна" дискутує! Зудар різних чи протилежних думок породжує істину: так твердили старі греки і так твердять сьогодні демократи. Хіба ж це не цінне ствердження, що в сотому числі "М. У" чотири голоси відгукнулись на статтю проф. В. Чапленка?

Я певний, що ті голоси спонукають проф. В. Чапленка поважніше зупинитись над порушенім питанням, що вимагає глибоких філософсько-богословських та природничо-біологічних студій. Вірю також, що проф. В. Чапленко простудіє найновіші осяги природничо-біологічних наук і скорегує свої погляди, або бодай визнає зasadу, що чужі погляди треба шанувати, а чужі почуття не вільно ображати.

З правдивою пошаною
Макар Каплисій,

ВІСТІ З УКРАЇНИ

ЗНОВУ ЗНАЙДЕНО НАФТУ

Геологи знайшли в Україні величезний нафто-газоносний басейн. Двома з половиною трильйонами кубометрів природного газу й мільярдами тонн нафти визначаються ресурси Дніпровсько-Донецької западини. Так геологи називають величезну територію, що простяглася від Білорусії до Донецької області. Її довжина 900 кілометрів і широка понад 100 кілометрів.

У східніх районах України вперше нафту було знайдено в 1939 р. З того часу тут почалися посилені геологорозвідувальні роботи. Вони увінчались відкриттям одного з найбільших в Україні Шебелинського родовища газу і ряду великих нафтових покладів (Качанівське, Глинсько-Розбешівське, Гнідинцівське та інші). Розвідувальні роботи останніх років дали науковцям нові матеріали, які дають зможу уточнити геологічну будову нового нафто-газоносного району, визначити його межі і ресурси. Підраховано, що в його надрах є понад 200 перспективних площ. Тут зосереджено три чверти запасів нафти і газу України.

ПРИРОДНИЙ ГАЗ У СУМАХ

У Сумах завершено будівництво газопроводу завдовжки 130 кілометрів, який з'єднав Більське родовище газу з містом Суми. Природний газ призначений для місцевих промислових підприємств.

КОЛИ З'ЯВИЛАСЯ КОМА?

На клопотанні про помилування цар наклав резолюцію: "Стратити не можна помилувати". Виконавці зайшли в тупик. І справді, як розуміти царський наказ? Коли б після слова "стратити" була кома, це означало б, що злочинця треба скарати на смерть. Якби вона стояла після "не можна", його слід помилувати. Але ж її немає зовсім!

Ця стара анекдота показує, яку ролю відіграють розділові знаки. Без них навіть важко тепер уявити собі писаний текст.

Тим часом систему пунктуації,

якою ми користуємося, було вигроблено не відразу.

Перші розділові знаки з'явились у Стародавній Греції. Спочатку там вживали тільки один знак — крапку. Ставили її то зверху рядка, то посередині його, то внизу. Згодом з'явилася також крапка з комою, що відповідала знакові питання.

Така пунктуація існувала протягом усього середньовіччя. Зустрічалися й інші знаки — для цілком суб'єктивного розділення слів та речень. Правил пунктуації не було ніяких. А вже в кінці III століття пунктуацію настільки забули, що її треба було відновлювати. Поява друкарства вимагала постійних розділових знаків.

Честь винайдення сучасної пунктуації належить венеціянському видавцеві Альду Мануцію, що жив на рубежі ХУ-ХҮ століття. Гуманіст, який цілком присвятив себе справі поширення в Європі спадщини античного світу, він заснував у Венеції друкарню, де почав видавати твори старогрецьких клясиців.

До Альда Мануція користувалися лише двома знаками: крапкою та двокрапкою. Він же запровадив у друкарство майже всі відомі нам розділові знаки, в тому числі й першу кому. Замість готичного шрифту він ввів прямий і винайшов курсив.

Альд Мануцій ввів також окрему сторінку із змістом книжки. Заголовок аркуш твору він звичайно вивішував біля входу до книгарні. Це була найперша в світі реклама книги. Помер Мануцій у 1515 році. Винайдена ним система пунктуації в основному збереглася до наших днів.

У сучасному латинському й українському письмі застосовується десять розділових знаків. Особливістю еспанського письма є те, що знаки питання та окликів ставляться не тільки в кінці речення, але й на початку його в перевернутому вигляді. Робиться це для того, щоб читач заздалегідь знат, з якою інтонацією слід вимовляти те чи інше речення.

За останні десятиріччя в Західній Європі пропонувалося кілька реформ розділових знаків. Наприклад, є пропозиція ввести

особливі знаки для позначення іронії, гніву, сумніву, симпатії, антипатії, співчуття, задоволення та інших почуттів.

Я. Ясинський

НОВИЙ ТЕПЛОВОЗ

Харківський завод машинобудування виготовив новий тепловоз "Україна". TE-12 "Україна" складається з двох секцій. Удосконалений дизель з газотурбінним надувом має потужність три тисячі кінських сил. Локомотив може з місця "брати" ешелон вагою 5000 і навіть 6000 тонн, і розвивати швидкість до ста кілометрів на годину.

Слово "Україна", яке ясніє на його сталевих грудях, написано на "общепонятном языке".

ЗАГУБЛЕНІ СЕКРЕТИ

" Таємницю скрипок Страдіваріюса, славетного італійського майстра, відкрив доктор Еріх Клопф. Він певен, що Страдіваріюс лякував свої скрипки "бджолиною смолою", покидьками, що утворюються, коли бджоли будують стільники. Цей ляк і надав скрипкам Страдіваріюса неперевершену красу й виразність звучання."

Скільки разів з'являлися в пресі подібні повідомлення! Один дослідник вважав, що чарівне звучання скрипок Страдіваріюса цілком залежить від ляку, інші доводили, що головну роль відіграє порода ялини, яка росла тільки в певному місці, треті казали, що секрет полягає в умінні вилуговувати з деревини розчинену в ній смолу.

Уже багато разів "відкривали" секрет Страдіваріюса, а виготовляти такі скрипки, як він, ніхто ще не навчився.

Та це не єдина загублена таємниця. У XIX столітті в Києві робили так звані "кіївські конфети". Це, власне, були не конфети, а густе й сухе варення, яке іноді продавали у вигляді паличок, загорнутих у папір. "Кіївські конфети" користувалися великим попитом у всіх містах Росії, про них не раз згадували в своїх творах різні письменники. Так, відомий поет Олексій Константинович Толстой у жартівливій поемі "Російська

історія від Гостомисла до Тімашова" писав:

Насиплемо вам злата,
Як київських конфет...

"Київські конфети" робили із свіжих фруктів, на чистому цукрі. Вони мали дуже приємний смак, але коштували досить дорого. Тому, коли наприкінці XIX століття в Києві з'явилися численні фабрики, що виробляли цукерки з крохмалю, меляси та різних есенцій, тобто з недорогої сировини, і продавали їх дуже дешево, кустарне виробництво "київських конфет" не витримало конкуренції й припинилось. Тим часом варто було б знайти старовинні рецепти "київських конфет" і відновити їх виробництво.

ЛИСТ-ЗАПОВІТ КАСТУСЯ КАЛІНОВСЬКОГО

1863-го року на Білоруських землях 'вібухнуло' повстання проти російського панування. Але мало було сил у наших братів білорусів, щоб перемогти військо імператора Олександра Другого. Жорстоко розправився він з тими, що хотіли здобути для свого народу волю і незалежність. Горіла білоруська земля, кров'ю запеклися її ниви. А волелюбних людей били нагаями, садили в тюрми, гнали на каторжні роботи в Сибір, карали на смерть.

Заарештували і керівника повстання білоруського народу Кастуся Каліновського. Його, дворяніна Гродненської губернії, "Временний Полевий Авдиторіат" засудив на смерть. Деялька місяців ждав у тюрмі Каліновський на виконання вироку. Тортурами домагалися від нього видачі друзів. Але нікого не видали і не заламався "Яська — гаспадар з-під Вільні". Таким псевдонімом підписував свої статті в газеті "Мужицька правда" її редактор Кастуся Каліновський.

З тюрми "Яська — гаспадар" пише до своїх друзів, до народу:

"Білоруси, брати мої рідні! З-під шибениці московської доводиться мені писати до Вас, і може в останній раз. Гірко покинуті земельку рідну і тебе, дорогий мій народе! Груди застогнуть, заболить серце, але не жаль загинути за твою правду. Прий-

ми, народе, по щирості мої слова передсмertні, бо вони ніби з того світу написані. Нема ж, браття, більшого щастя на цьому світі, як коли чоловік має розум і науку... Але, як день з ніччю не сходиться разом, так і наука правдива не йде разом з неволею московською. А доки вона у нас буде, у нас нічого не буде. Не буде правди, не буде багатства і ніякої науки, лише нами, як скотиною, верховодити будуть не для добра, а на погибель нашу. Воюй, народе, за свої людські й народні права, за свою віру, за землю свою рідну. Бо я тобі з-під шибениці кажу, народе, що тоді тільки заживеш щасливо, коли над тобою москаля вже не буде."

Цього року білоруський народ відзначає соті роковин повстання, що піднялося на його землях під проводом Кастуся Каліновського. На жаль, мрії й сподівання білорусів, подібно, як і мрії та сподівання українського народу, ще не здійснилися. Боротьба не припинилася! І народ, здібний народжувати такий синів, як Кастуся Каліновський, здобуде правду і волю у своїй ні від кого незалежній самостійній Білорусі!

М. В.

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР КУЛЬТУРИ

Набувши власний дім, Комітет Українців Канади здобув можливість здійснити резолюцію П'ятого Всеукраїнського Конгресу з 1956 року про зорганізування Української Центральної Бібліотеки, Музею й Архіву. Конечна потреба й велике значення такого центру культури для життя української спільноти в Канаді загально визнані.

У тому центрі можна буде зберегти велике багатство української духовної культури і передати його як найдорожчий спадок тим, що прийдуть по нас. Старинна і глибока мудрістю сентенція вчить, що в тих духових скарбах народу "мертві живуть і німі говорять". Для народу, що не розумів би тої істини, не може бути ніякої будуччини.

Президія Комітету Українців Канади звертається до українських організацій і установ та до всіх українців і українок ін-

дивідуально з гарячим закликом підтримати той почин Комітету Українців Канади. Водночас із тим закликом відкривається загально-крайова збірка книжок та музеїв і архівних матеріалів для того центру.

ПРО ПРИКМЕТИ

Чи існують прикмети, в які можна вірити? Справді такі прикмети є. Пригадаємо, наприклад, випадок, що трапився з Ньютоном. Сонячного дня учений пішов на прогулянку. Пастух, який зустрівся йому по дорозі, порадив повернутися додому, коли він не хоче потрапити під дощ. Ньютон посміявся з цього і пішов далі. Коли учений вимок до останнього рубця, то згадав про пастуха і запитав, як він дізвався про зміну погоди. Пастух відповів, що про це йому "сказали" вівці. Перед дощем кількість водяної пари в повітрі різко збільшується, і вовна вбирає вологу.

Однак переважна більшість прикмет абсурдна. Який зв'язок може бути між порожніми відрами і невдачею, яку вони нібито віщують? Чисто зовнішній. Здавна все "порожнє" уявляється небажаним, а "повне" — символ достатку, радощів.

Не менш абсурдні і ті прикмети, які в свій час мали обґрунтування, а потім втратили його. Скажімо, сіль колись була дуже дорога. Через соляні проблеми в'елися війни. Тому, коли в ті часи хто розсипав сіль, це призводило до сварки. І хоч нині сіль посипають вулиці, коли слизько, однак є ще люди, які вважають: сіль розсипана не на добре. Віра в необґрунтовані прикмети завдає людям немалої шкоди.

Звичка покладатися на необґрунтовані прикмети шкідливо впливає на психіку людини. Вона породжує невпевненість, почуття залежності від чогось незрозумілого, сприяє виникненню страху.

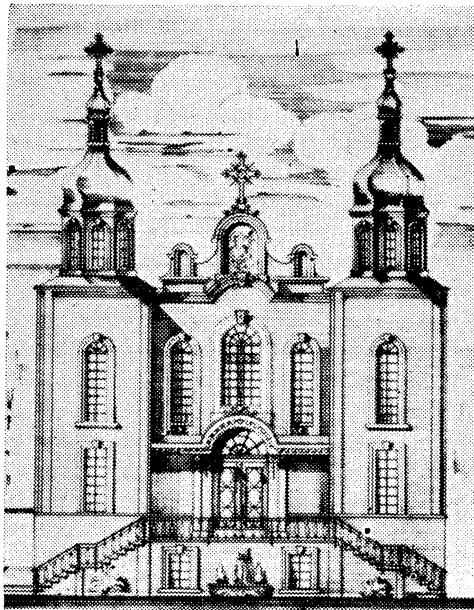
Не пробував

Питають козака, що тільки-но прибув на Запоріжжя:

— Письменний? Читати уміш?
— Не знаю, напевно умію, але я ніколи не пробував.

МІСЦЕВА ХРОНІКА**ВІДКРИТТЯ УКР. ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ СВ. АНДРІЯ В ЗАХ. ТОРОНТО**

17 березня ц. р. владика Михаїл, архиєпископ Торонта і Східної Канади відкрив ще одну новозбудовану укр. православну церкву в Зах. Торонто. Цей факт заслуговує на згадку хоч би тому, що це, поперше, єдина в Канаді церква, збудована на честь просвітителя в Христовій Вірі землі української Св. апостола Андрія Первозванного. Подруге, цю церкву будували і керували громадою при ній найновіші емігранти — головно виходці з Центральної України.

Історія заснування цієї церкви, а вірніше громади при ній і далішого її розвитку досить бурхлива, повна організаційних непорозумінь і пристрастей. Купили теперішню маленьку церковцю, яку, до речі, мають незабаром розвалювати, понад 10 років тому громадсько-церковні діячі при теперішній катедрі св. Володимира в Торонто на чолі з адвокатом Теодором Гуменюком. Він же організував тут і первісну громаду.

Першим настоятелем Св.-Андріївської парафії був покійний митрофорний протоієрей о. Юрій Пелещук, якого висвятив у священики в 1921 році митрополит Вас. Липківський і який до кінця свого життя залишився

ідейним наслідником Великого митрополита. Цей священик залишив по собі пам'ятку, яка пробула в церкві ось уже 12 років і, напевно, ще пробуде років 5, бо її переносять в нову церкву. Це — іконостас, який був збудований за його ініціативою і на його заклик і який, до речі, розмалював співробітник "МУ" полковник Армії УНР Микола Битинський.

Після смерті отця Юрія мінялися в цій церкві священики, як також і кількість та склад громади. Почалися внутрішні непорозуміння між т. зв. старими канадійцями і новоприбулими, число яких переважало в 4-5 разів. Ця внутрішня незгода та фінансові труднощі свого часу довели громаду майже до розvalu. Повернув громаду до нормального стану та морально й ідеально зміцнив її теперішній правлячий єпископ Сх. Єпархії Владика Михаїл.

Незабаром після того тодішня управа громади запросила до себе за настоятеля теперішнього пароха о.protoієрея Миколу Овчаренка. З приходом нового священика громада почала зростати кількісно і зміцнюватися морально. Він же почав зразу видавати при церкві місійний орган "Повідомлення". Це "Повідомлення", як і сам священик, відіграли колосальну роль в житті громади. Можна з певністю ствердити, що третину всієї праці як щодо організації громади, так і щодо керівництва і пропагування самої будови винесла на своїх плечах ця скромна людина, завжди ласкава й готова допомогти іншим, священик о. М. Овчаренко. Він же і керівник української школи при громаді.

Коли років 4-5 тому почалися серйозні розмови про набуття нової церкви, то були різні пропозиції і пляні. Але нарешті зупинилися на тому, що треба будувати нову церкву на власній площі. Фактично будова почалася півроку тому і тривала досьогодні з непослабленим темпом. Церква ще повністю не закінчена. Вся вартість будови буде виносити \$85,000, з того громада матиме боргу \$25,000. Багато грошей заощадили самі члени громади, які фізично працювали

при будові. ця церква буде друга величиною після катедри Св. Володимира. Церкву збудовано за проектом інженера-архітектора Г. Хороша - Грекорі. Будівництвом керував теперішній голова громади Іван Кійко.

Варто також згадати при цій нагоді кілька визначних членів громади, які завжди від часу її заснування стояли в проводі, а саме Ів. Кійко, Вас. Гринь, А. Богуславський, А. Чуприна, Вас. Бойко, К. Гонта, О. Шульженко та інші, а з жінок — пані Христинич, пані Росохальська, пані Хомич та інші.

М. Гринь (Торонто)

ВШАНУВАННЯ ЧЛЕНА ГРОМАДИ

У суботу, 16 березня ц. р., після вечірньої Служби Божої, жіноче товариство ім. Лесі Українки при церкві Св. Покрови в Монреалі влаштувало прийняття п. Василіві Левченкові, щоб гідно відзначити і вшанувати його 55-річчя на 20-річчя доньки Наталки.

Перш за все був відправлений молебень у наміренні ювіліятів, а опісля прийняття для приятелів і знайомих.

Тепло привітали п. В. Левченка: заст. голови громади п. В. Валах, настоятель о. Олександер Костюк, голова хору проф. А. Степовий і диригент хору п. І. Козачок — за його віддану працю на церковно-громадській ниві, а зокрема, як співака церковного хору протягом 11 років із дня заснування церкви Св. Покрови у Монреалі.

Церковний хор урочисто відспівав "Многая літа". Ювілят широ подякував за несподіванку та цінні подарунки від приятелів, а зного боку пожертвував на церкву 75 долярів (відповідно до своїх і своєї доньки літ) і на пресу: "Молода Україна" 5 дол., "Укр. Вісти" 10 дол. і "Вісник" — 6 дол.

Присутні склали поважну суму на церкву. Ювілятам бажаємо багатьох літ, кріпкого здоров'я і здійснення мрій.

А. С. (Монреаль)

ДО ТАЄМНИЦЬ СОНЦЯ

Неспокійне наше світило. В його надрах постійно відбуваються дивні перетворення плязми. На поверхні часто виникають вибухи. Після періодів найбільшої активності спостерігаються періоди відносного спокою.

Під час Міжнародного геофізичного року, який проводився у 1957 році, тисячі обсерваторій і наукових станцій різних країн вивчали "бурхливе" Сонце. Тепер прийнято рішення прозести в 1964 році комплекс досліджень в період мінімальної сонячної діяльності. Дослідження Міжнародного року спокійного Сонця охоплять велике коло питань: земний магнетизм, космічні промені, метеори, полярні сяйва і світіння нічного неба тощо. Будуть проведені експерименти в космічному просторі.

За рухом Сонця безперервно стежатиме сонячна служба — сітка спеціальних станцій. Десятки обсерваторій, розміщених вздовж меридіянів і паралелей земної кулі, ні на секунду не випустять Сонце з поля зору. В полярних районах, у тропіках, у південній півкулі будуть створені станції для спостережень за світінням нічного неба. Невидимі промені радарних установок прощупають області полярних сяйв, а зонди вимірюють на тридцяткилометровій висоті рівень радіації. Програма Міжнародного року спокійного Сонця передбачає також вивчення іоносфери, земних струмів, розміщення температур у космосі.

Спокійне Сонце ще ніколи не вивчалося з такою повнотою. Можливо, ці спостереження допоможуть пізнати природу таємничих сонячних плям. Поки що встановлено, що утворюються вони у поверхневому шарі зірки. У величезних воронках вирюють вогненні смерчі, породжуючи радіо-, ультрафіолетові і рентгенівські випромінювання. Ці промені вивчатимуться наземними лабораторіями, а також за допомогою супутників і спеціальних ракет.

Дослідження провадитимуться безперервно. В усіх районах Землі вони не будуть припиняються навіть після заходу Сонця. В розпорядженні наукових працівни-

ків буде надійна унікальна досконала апаратура, найдовіша оптична і радіотехніка.

МЕРТВИЙ ОСТРІВ

Острів Тристан-да-Кунья, описаний ще Жюлем Верном у "Дітях капітана Гранта", протягом багатьох років жив спокійним життям, яке пожавлювалося хіба що візитами кораблів. У 1961 році населення цього невеликого островця становило двісті шістдесят чотири чоловіка, а тепер там не залишилося й жодного.

Острів мертвий. Цікава колонія припинила своє існування.

Всіх жителів острова зв'язували родинні узи, тому їх легше було розрізнати на ім'я, ніж за прізвищем. Адже на 264 чоловіка було лише сім прізвищ! Усі остров'яни жили в одному невеликому селі. Іхнє життя мало в чому змінилося від часів Жюля Верна: на остrozі не було жодного автомобіля чи телевізора. Практично остров'яни зовсім не були обізнані з багатьма досягненнями цивілізації. Проте колонія жила за усталеними традиціями та звичаями.

Катастрофа вибухнула восени минулого року. Кілька днів підряд відчувалися численні підземні поштовхи. Однак учени, які дізналися про землетрус, не припускали, що причиною його є пробудження вулкана. Вони помилилися.

Виверження почалося вночі. Над кратером вулкана зависли хмари попелу й диму. З'явилася лява. Незабаром поселення було зруйноване. Люди не потерпіли, удалось врятувати навіть пожитки багатьох з них.

Так острів, що був населений протягом ста п'ятдесяти років, знов став безлюдною скелею в океані. Чи надовго? Зараз на це питання відповісти неможливо.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ І ОЗНАКИ ПОГОДИ

З'явився іней. Дерева нарядилися в казкове срібне вбрання. І морози не слабшають. Яку ж погоду слід чекати на завтра?

Іней здебільшого є ознакою сприятливої погоди.

Перед тривалими морозами увечері (після ясного дня), коли

немає вітру, все небо вкривається сіруватим шаром низької хмари.

Найбільші снігопади і снігові замети бувають здебільшого при температурах, близьких до нуля. Отож, чим сильніший мороз, тим менше певності, що випадатиме сніг.

Туман, що зникає після сходу сонця, є ознакою доброї погоди.

Якщо навколо сонця або місяця є кола (гало) або частини їх у вигляді дуг, то народ говорить: сонце з вухами — на мороз; місяць з вухами — на мороз. Якщо з'являться три сонця — буде холодно.

Туманне коло навколо сонця і місяця — на завірюху.

Якщо місяць мутний — буде сніг.

Зірки мерехтять — на холод.

Ранкові зорі швидко перегоряють — на холод.

Дрова горять потріскуючи — на мороз.

Червоне небо увечері — на добру погоду.

Червоне небо вранці — на погану погоду.

Якщо увечері, вночі і вранці в лісі значно тепліше, ніж у полі, то це ознака на ясну погоду.

ГУМОР

Віщи сні

(Зі студентського гумору)

Студент: — Мені часто сниться, що я професор. Що робити, щоб сон став дійсністю?

Другий студент: — Менше спати.

Уважний чоловік

Жінка з чоловіком повернулася з театру додому.

— Слухай, жінко! А сьогодні в театрі я був уважніший, ніж минулого разу. Дивись, я приніс твою і свою парасольки.

— Що ти говориш, чоловіче! — вигукнула жінка. — Адже ми сьогодні парасольок до театру не брали.

Дві жінки

Зустрілись двоє друзів і хвалиться кожний своїм горем:

— Знав би ти, яку я маю кляту жінку. Дихати не дає! — говорити один.

— Ет, що там! Це не горе. А моя, як тільки я на поріг, зараз кричить: "Ану, дихни!"

З советського гумору

Робітник заявляє в розмові: — Я працюю з більшою радістю для комуністичної партії, ніж для кого іншого.

— Це гарно, і так повинно бути! — хвалить його функціонар.

— А яке ваше заняття, товаришу?

— Я копаю ями для гробів...

Англійський гумор

Гість: Чи можу дістати кімнату у вашому готелі?

Готеляр: Нажаль, ні. Всі зайняті.

Гість: Чи знайшлася би кімната, як би так приїхала до вас королева?

Готеляр: Це друга справа. Ми тоді знайшли б, мусіли б кімнату дістати, хоч би з-під землі.

Гість: Як бачите, королеви немає, але я радо візьму її кімнату.

КРЕДИТОВИЙ СОЮЗ

- Платить 4% за депозити.
- Уділяє високі та дешеві позички.
- Асекурє ощадності до 2 тисяч, позички до \$10.000.
- Щоденне і вечірнє урядування.

ВПІШІТЬСЯ І КОРИСТАЙТЕ З ПОСЛУГ
У КРЕДИТОВОМУ СОЮЗІ!

404 Bathurst St., Toronto
Tel.: EM 3-3994

**ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС
ОПАЛОВУ ОЛИВУ**

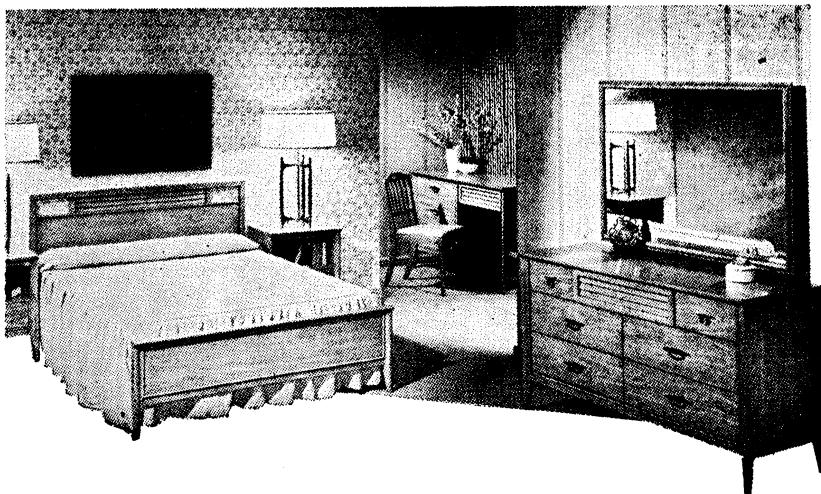
Дамо Вам першорядну обслугу. Чистимо, направляємо і вставляємо нові печі (форнеси)

**D N I P R O
FUEL OIL LTD.**

196 Bathurst St., Toronto
Tel.: EM 6-6539

вночі:

RO 6-8446 — EM 6-6539

ЧИ ПОДОБАЄТЬСЯ ВАМ ЦЯ СПАЛЬНЯ?

Це не єдиний зразок, який ми можемо Вам показати! Наша фірма розміщена у двох великих крамницях, пропонує справді небувалий вибір хатнього устаткування, кухонь, телевізорів, холодильників, радіо-апаратів, фортепіанів та різних музичних інструментів.

ALPHA FURNITURE CO.

735 Queen St. W. Tel.: EM 3-9637 Toronto, Ont.

Довголітній досвід, швидка й солідна обслуга

J. BOYKO

REAL ESTATE LTD.

ЦЕ ТАЄМНИЦЯ УСПІХУ НАШОГО ПІДПРИЄМСТВА

●
383 Roncesvalles Ave. — Tel.: LE 4-8821

795 Queen St. W. — Tel.: EM 4-5481

TORONTO 3, ONTARIO

ХОЧЕТЕ купити чи продати будинок, готель, апартмент, крамницю, фарму чи іншу нерухомість або дістати позику — звертайтесь з довір'ям до нашої фірми.